

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

GODIŠTE 107

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

10

LISTOPAD
2015

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izšao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22
10000 Zagreb
OIB 77156514497

Preplata i informacije

Ured Hrvatskoga planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@hps.hr
<http://www.hps.hr>

Uredništvo

E-mail adresa za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@hps.hr

Grafička priprema

Urednik d.o.o., Zagreb

Tisak

Ekološki glasnik d.o.o.
Donja Lomnica

ISSN 0354-0650

Pretraživač i digitalni arhiv

Stari brojevi »Hrvatskog planinara« u PDF formatu te tražilica s bibliografijom časopisa dostupni su na internetskoj stranici časopisa te na DVD-u u izdanju HPS-a.

<http://www.hps.hr>

Suradnja u časopisu

Prilozi se mogu slati posredstvom e-maila ili poštom. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili DVD-u, ali ne unutar Word dokumenata). Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskoga planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

Preplata

Godišnja preplata za Hrvatsku

iznosi **150 kuna**. Preplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza HR4123600001101495742, pri čemu na uplatnici ili obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, mora biti upisan Vaš preplatnički broj.

Godišnja preplata za inozemstvo iznosi 35 eura, a uplaćuje se na račun BIC ZABA-HR2X 25731-3253236, uz poziv na preplatnički broj.

Cijena pojedinačnog primjerka je 15 kuna (+ poština).

Vaš preplatnički broj otisnut je uz Vašu adresu, koja je nalijepljena na omotnicu za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na naljepnici možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se preplatiti

Zainteresirani za preplatu na časopis trebaju se telefonom, e-mailom ili pismom javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (hps@hps.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142). Preplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi preplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Preplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do oponiza. S prvim se brojem u novoj godini preplatnicima fizičkim osobama šalje se uplatnica za preplatu, a preplatnicima pravnim osobama računi.

420

Via Dinarica - put koji prirodno povezuje

429

Monte Cavallo ili Rosskofel u Karnskim Alpama

437

Nacionalnim parkovima Apalačkog gorja

441

Ortler

Sadržaj

Članci

- 420 Via Dinarica - put koji prirodno povezuje
Alan Čaplar
- 429 Monte Cavallo ili Rosskofel u Karnskim Alpama
Robert Smolec
- 437 Nacionalnim parkovima Apalačkog gorja
Ivana Eterović
- 441 Ortler
Slavko Patačko
- 445 Tuhobiću, gdje ti je vrh?
Darko Fischer
- 448 Priča o ljubavi
Klara Jasna Žagar
- 451 Na Šćirovac i Sv. Iliju s Bukovca
Željko Sporiš
- 453 »Otoci Dalmacije«
Željko Ivasić
- 456 Planinarenje s najmlađima
Mira Valio
- 458 Zašto u medijima nema planinarstva?
Damir Kuzmanić

Tema broja

Via Dinarica - put koji prirodno povezuje

Naslovnica

Ususret olujii
(Hlam na otoku Krku),
foto: Sonja Fruk

Rubrike

- 460 **In memoriam:** Nada Majerić (1925. – 2015.)
- 461 **Planinarske kuće:** Otvoren planinarski dom »Cerinski vir« u Samoborskom gorju
- 462 **Vijesti:** Gospičani slavili na Triglavu, »Mosorov« natječaj za najbolju planinarsku fotografiju, Proslavljen dan Planinarskog saveza županije Splitsko-dalmatinske, ola stoljeća doma na Poklonu
- 467 **Kalendar akcija**

Via Dinarica

Put koji prirodno povezuje

Alan Čaplar, Zagreb

Planine su od davnina privlačile pozornost ljudi koji su u njima i ispod njih živjeli. Visoki gorski vrhovi, široki vidikovci, mirne šume, prostrane livade i glasni potoci izazivaju čovjeka da ih istražuje te da upoznajući prirodu uči i otkriva samoga sebe. Boravak i kretanje u prirodi čovjeka oplemenjuju, ispunjavaju snagom, zadovoljstvom i ljubavlju.

Naše planine pružaju idealne uvjete za istraživanje jer su razmjerno lako pristupačne, a obiluju raznovrsnim i zanimljivim fenomenima. Iako veličinom i visinom svojih planina Hrvatska zaostaje za mnogim europskim zemljama, bogatstvom raznolikosti na razmjerno malom prostoru zasluguje naslov jedne od najzanimljivijih. Tome uvelike pridonosi i njezin planinski svijet koji je još uvijek mnogim ljubiteljima prirode i aktivnog odmora malo poznat.

Najviše i najzanimljivije hrvatske planine pripadaju Dinarskom gorju, zapravo gorskom

sustavu mlađih ulančanih planina nastalih alpskom orogenezom u jugoistočnoj Europi. To razvedeno planinsko gorje proteže se od Slovenije, pa preko Hrvatske, BiH, Crne Gore i Srbije do Kosova i Albanije. Geografski atlasi navode da se Dinaridi pružaju u dužinu od 645 km, od rijeke Soče i Trnovskog gozda na sjeverozapadu pa do rijeke Drima i Prokletija u sjevernoj Albaniji, između jadranske obale i rijeke Save. Najviši vrh svih Dinarida je Maja Jezerce (2694 m) u Prokletijama u Albaniji.

U Hrvatskoj se dinarske planine protežu u nekoliko nizova usporedno s jadranskom obalom, smjerom sjeverozapad-jugoistok. Budući da ti nizovi na sjeverozapadu započinju s otočnim planinama, jadranske otoke zapravo treba smatrati potopljenim dijelom Dinarskog gorja. Zanimljivo je da su priobalne planine na hrvatskom jugu uglavnom oskudne vegetacijom, dok su na sjevernom Jadranu sve planine pokrivene

ELMA OKIĆ

INFORMACIJE

Dinaridi u brojkama

- 200 planina
- 240 vrhova viših od 2000 m
- 20 nacionalnih parkova
- 19 lokaliteta svjetske baštine pod zaštitom UNESCO-a
- 2200 km rječnih tokova
- 200 prirodnih jezera
- 15000 speleoloških objekata
- 38000 registriranih biljnih i životinjskih vrsta
- 70000 antičkih i srednjovjekovnih spomenika i drugih arheoloških lokaliteta

Dinarski naj

- Najveće krško područje na svijetu
- Najdublji kanjon u Evropi - Tara
- Dvije posljednje europske prašume: Perućica i Biogradska gora
- Najviši vrh: Maja Jezerce
- Najveće planine: Velebit, Dinara, Biokovo, Maglić, Durmitor i Prokletije

bogatim šumskim plaštem. Otoći, međutim, pružaju potpuno suprotnu sliku: dok su sjeverni otoci pretežito goli (Krk, Rab, Pag), što idemo dalje prema jugu, otoci su sve zeleniji i bogatiji vegetacijom (Mljet). Hrvatski Dinaridi iznimno su raznoliki i zanimljivi, no to planinarima ne treba posebno naglašavati. Najviše hrvatske planine Dinara (1831 m), Biokovo (1762 m) i Velebit (1757 m) tipične su planine primorskih Dinarida. Istim smjerom pružanja sjeverozapad - jugoistok pružaju se i visoke planine unutrašnjih Dinarida u Bosni i Hercegovini i drugim zemljama.

Dinaridi prirodno povezuju

Uz velika prirodna bogatstva, cijelo je dinarsko područje bogato povijesnim i kulturnim naslijeđem, što predstavlja idealnu priliku za regionalnu suradnju među zemljama koje Dinaridi prirodno povezuju. Upravo je s tom idejom nastao međunarodni projekt Via Dinarica, kojemu su cilj unaprjeđivanje, razvoj i povezivanje potencijala Dinarskoga gorja. Projekt ukazuje na potencijale koje regija ima, kako za regionalni razvoj i pustolovni

turizam, tako i za sportske i društvene djelatnosti u planinskim područjima. Projekt je inicirao Program Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP) iz Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Hrvatske. UNDP je kao nositelj projekta dosad izgradio mrežu partnera i suradnika na nacionalnoj razini.

Glavna okosnica projekta Via Dinarica je trasiranje, uređenje i promoviranje atraktivnoga dinarskog mega-puta od Slovenije do Albanije. Osmišljavanje takvoga puta i cijelokupni projekt potaknut je uspješnim primjerom Via Alpine, puta koji je umrežavanjem osmero alpskih država omogućio ulaganje značajnih sredstava u razvoj alpske regije. Dinaridi imaju sve preduvjete da se na sličan način, uz osmišljeno korištenje i uvažavanje specifičnosti, unaprijede potencijali nerazvijenih planinskih područja. Postoje i drugi mega-putovi, a najpoznatiji su Inka Trail u Peruu i hodočasnički Put svetog Jakoba (Camino de Santiago) u Francuskoj i Španjolskoj. Isti koncept slijede i europski pješački putovi.

Via Dinarica bit će namijenjena planinarima, biciklistima i drugim izletnicima koji posjećuju

Dinaride kao turisti, ali istodobno i platforma za razvoj i unaprjeđenje životnih i radnih uvjeta za ljudе koji u Dinaridima žive. Jedan je od temeljnih ciljeva projekta promovirati, uz planinarske aktivnosti, lokalno gospodarstvo i time turistima približiti domaću hranu, smještaj, različite usluge i slično. Osim toga, središnji je motiv Via Dinarice regionalno povezivanje u ostvarenju zajedničkih razvojnih ciljeva. Taj je motiv izražen kroz projektne moto Via Dinarice - eng. »Connecting naturally« - prirodno povezuje. Među narodima koje kao okosnica povezuju Dinaridi postoje snažne povijesne i kulturne veze te brojne sličnosti koje proizlaze iz stoljetnih povijesnih doticaja. Uostalom, jezici kojima se služe narodi na dinarskom području omogućavaju ljudima da se neposredno razumiju. Ta je povezanost dobar temelj za projektno povezivanje u razvoju prostora koji ti narodi dijele.

Govoreći o povijesnim i kulturnim obilježjima dinarskog prostora, ne treba zaboraviti da upravo naziv Dinarskoga gorja ima korijene u nazivu ilirskog plemena Dindari koje je obitavalo na širokom dinarskom prostoru prije doseljenja Slavena. Ime je također sačuvano u nazivu dviju hrvatskih planina (Dinara kod Knina i Dinara kod Omiša). Vrh planine Dinare, visok 1831 metar, ujedno je i

najviša točka u Hrvatskoj i kao takva ima posebno nacionalno značenje.

(pleonazam: put – via) Via Dinarica sastojiće se od tri osnovna smjera (koridora) - tri usporedne trase. **Plava linija** prati jadransku obalu povezujući primorski niz dinarskih planina, **bijela linija** obuhvaća visoke Dinaride, a **zelena linija** unutrašnje Dinaride. Sve tri linije koridora Via Dinarice protežu se duž dinarskog područja Hrvatske, a djelomično se i dodiruju. U Hrvatskoj Via Dinarica prolazi kroz šest nacionalnih parkova (Risnjak, Sjeverni Velebit, Paklenica, Plitvička jezera, Krka, Mljet), četiri parka prirode (Učka, Velebit, Vransko jezero, Biokovo) i dva stroga prirodna rezervata (Bijele i Samarske stijene te Rožanski i Hajdučki kukovi na Velebitu).

Bogatstvo satkano od raznolikosti

Kada biste poželjeli jednom višednevnom turom proći uzdužno naše najzanimljivije planine, isplanirali biste smjer koji na najlogičniji način obuhvaća najviše zanimljivosti. Pritom biste, dakako, najviše razmišljali o logistici - mogućnostima smještaja, prehrane, nabavke namirnica i slično. U biti, tri linije Via Dinarice su upravo tako izrađeni prijedlozi uzdužnih tura po Dinaridima - ideje kako na najprikladniji način obići i

upoznati prirodne i kulturne zanimljivosti dinarskog prostora. Dakako, lokalite na trasi puta uvijek je moguće posjećivati *točkasto*, poduzimanjem više kraćih izleta, no to nimalo ne umanjuje atraktivnost cijelog puta.

Planinarima je koncept uzdužnog obilaska planina dobro poznat budući da se na sličnoj zamisli temelje mnogobrojne planinarske obilaznice. U Hrvatskoj je do danas otvoreno više od stotinu takvih obilaznica, među kojima i neke koje naše planine povezuju s planinama u drugim zemljama. Dobro osmišljenim i solidno održavanim obilaznicama prolazi velik broj planinara, među kojima je (suprotno uobičajenom mišljenju) najviše onih kojima nije glavni cilj stjecanje značke priznanja.

Iako ima mnogo sličnosti s konceptom planinarskih obilaznica, Via Dinarica nije obilaznica u klasičnom smislu jer je bitno duža, nema kontrolnih točaka, dnevnika, žigova niti značaka. Njezin cilj nije samo promocija zanimljivih planinarskih odredišta, nego ponajprije povezivanje i unaprjeđenje turističkih potencijala planina. To istodobno obuhvaća promociju planina i planinarstva, kao i potporu ljudima koji žive u planinama da se nastave baviti svojim tradicionalnim djelatnostima, razvijajući turističku ponudu koju posjetitelji planina trebaju na svojim pohodima. Tko će u planinama nuditi usluge smještaja, prehrane, prodavati tradicionalne proizvode i suvenire, ako ne ljudi koji tamo i od toga žive?

U našim je planinskim krajevima, nažalost, već mnogo tradicionalnih naselja raseljeno i napušteno, no istodobno postoji i dobro razvijena i uzorno održavana planinarska infrastruktura koja omogućuje siguran boravak ne samo planinarima nego i svima drugima koji posjećuju naše planine. U Hrvatskoj danas imamo više od 150 funkcionalnih planinarskih kuća i oko 6000 kilometara markiranih planinarskih staza, od čega je najviše upravo u dinarskom području. Iako nije primarno razvijena radi turizma, ta je infrastruktura definitivno važan (u mnogim područjima i najvažniji dio) ponude našega planinskog turizma.

Vrijedi ovdje odgovoriti na pitanje o odnosu između planinarstva i planinskog turizma, budući da mnogi ta dva pojma poistovjećuju. Naglasimo da postoje bitne razlike upravo u temeljnoj definiciji: planinarstvo je sport i sastavni dio kulture kojem je glavni cilj unaprjeđenje čovjekova zdrav-

lja, a turizam je gospodarska djelatnost. Tu je razliku bitno naglasiti radi razumijevanja činjenice da planinarskoj organizaciji nije i ne može biti glavni cilj i svrha razvijanje turizma - gospodarske djelatnosti. S druge strane, treba zapaziti da planinarstvo i planinski turizam imaju mnogo dodirnih točaka i da se idealno nadopunjaju. Nema sumnje da planinarska infrastruktura jest važan dio turističke ponude, da su planinari mnogo doprinijeli planinskom turizmu i da o njemu imaju što reći. Uostalom, raznovrsne sportske aktivnosti uvijek su dobrodošla dopuna klasične turističke ponude.

Budući da je priroda najbolje sačuvana u planinama, nije slučajno što se većina zaštićenih područja nalazi upravo u njima, pa se očuvanje i popularizacija prirodne osnove Dinarida prirodno nameću kao glavni razvojni izazovi. Via Dinarica pruža odlične osnove upravo za takav organizirani i održivi razvoj planinskih potencijala Dinarskoga gorja. Ovdje svakako treba istaknuti da usmjerenje Via Dinarice nije razvoj masovnog turizma, a posebno ne pod cijenu nepovoljnih utjecaja na prirodu, već održiv razvoj kroz povezivanje postojećih i novih potencijala u funkcionalnu cjelinu.

Put od milijun koraka

Radi osmišljavanja kvalitetnog i relevantnog projekta poduzeo je međunarodni projektni tim u razdoblju od lipnja do prosinca 2013. terensko istraživanje *Walking the Via Dinarica*. Ravnavajući se spoznajom da se jedino s gojzericama na nogama i kamerom u rukama, posjetom ljudima koji unapređuju i čuvaju te krajeve može steći realna slika i upoznati se s njihovom ponudom te promovirati njihove potrebe, terensko istraživanje provedeno je u svim zemljama koje povezuje Dinarsko gorje. Pri obilasku puta dugog milijun koraka projektni tim je ostvario brojne srdačne kontakte i uspješno započeo ostvarivati prirodno povezivanje među ljudima i institucijama koje djeluju u Dinaridima, što je jedna od glavnih niti vodilja projekta Via Dinarica. Provedbeni partner u obilasku hrvatskog dijela Dinarida bila je Stanica planinarskih vodiča Zagreb, a značajnu podršku pružile su stanice planinarskih vodiča Split, Šibenik, Zadar, Lika i Rijeka.

Istraživanjem UNDP-a utvrđeno je da je Hrvatska u smislu resursa najrazvijenija od svih država koje su uključene u Via Dinaricu i da

ima važnu ulogu prenošenja znanja i iskustva u regiju, ali i dalje postoji velika potreba i prostor za dodatna unaprjeđenja, posebno u smještajne objekte te cjelokupnu ponudu lokalnog stanovništva. Također, UNDP je kao najrelevantnije partnerne u dalnjem razvoju projekta identificirao Ministarstvo zaštite okoliša i prirode Republike Hrvatske (MZOIP), Hrvatski planinarski savez (HPS), Hrvatsku gorskiju službu spašavanja (HGSS) i Svjetski fond za zaštitu prirode (WWF).

Kao idući korak, nametnuto se pitanje neposrednog osmišljavanja puta, uskladeno s partnerima iz susjednih zemalja. Tako su osmišljene i trasirane tri linije puta. One se u velikom dijelu

koriste infrastrukturom koja već postoji na terenu, no na nekim dionicama tek su definirani glavni smjerovi, koje će trebati prikladno urediti. Na dijelovima gdje ne postoji odgovarajuća infrastruktura pješačkih i planinarskih putova, za kretanje su preporučene cestovne prometnice, uz uputu da je njima najpogodnije putovati biciklom. Budući da je svaki put živi organizam, s razvojem turističke infrastrukture na terenu moguće su manje neposredne izmjene trase. Dakako, put će zahtijevati i redovno održavanje, i tu posebno valja naglasiti nezamjenjivu ulogu planinarskih udruga, upravljača planinarskih i drugih objekata, uprava nacionalnih parkova i parkova prirode, ponuđača

turističkih usluga, turističkih zajednica, markacista, planinarskih vodiča i svih drugih partnera koji neposredno skrbe o putovima i objektima u našim planinama.

U nastavku ćemo kratko predstaviti hrvatske dionice Via Dinarice. Radi opće slike uvodno vrijedi spomenuti da više od 2000 kilometara Via Dinarice u Hrvatskoj povezuje 6 nacionalnih parkova i 4 parka prirode te prolazi kroz oba stroga prirodna rezervata. Plava linija Via Dinarice u Hrvatskoj (ne računajući pomorske/brodske linije) duga je 1070 km, bijela linija s odvojcima 760 km, a zelena linija 200 km. Put u Hrvatskoj ima ukupno 57 etapa, među kojima više od pola etapa zahtijeva višednevno putovanje. Tri linije Via Dinarice povezuju ukupno 78 planinarskih domova, kuća i skloništa i 82 vrha iz popisa vrhova Hrvatske planinarske obilaznice (od ukupno 154 vrha). U pripremi je izrada interaktivne web-stranice viadinarica.com na kojoj će sadržaji na Via Dinarici biti predstavljeni još podrobnije, pa zainteresirane upućujemo da je uskoro posjete.

Plava linija

Plava linija Via Dinarice pruža priliku za upoznavanje hrvatske jadranske obale. Dio puta kroz Hrvatsku povezuje četiri slikovita hrvatska otoka (Krk, Rab, Pag, Mljet), dva najveća hrvatska poluotoka (Istru i Pelješac), vodi kroz tri nacionalna parka (Paklenica, Krka, Mljet) i četiri parka prirode (Učka, Velebit, Vransko jezero, Biokovo), spušta se u kanjone najljepših primorskikh rijeka (Zrmanja, Cetina), prelazi preko najdužih hrvatskih mostova (Krčki most, Paški most, Šibenski most), prolazi kroz krška plodna polja i brojne važne lokalitete hrvatske povijesti. Hrvatski dio jadranske obale poznat je upravo po jedinstvenom spoju planina i mora, koji omogućuje idealno kombiniranje doživljaja što ga pružaju more i priobalje, s doživljajima boravka i kretanja u planinama. Na Plavoj liniji Via Dinarice, izuzev u Parku prirode Biokovo, nema zahtjevnih i teško prolaznih putova, a idealna je njome putovati biciklom.

Plava linija ulazi u Hrvatsku kod vrha Žbevnice na Ćićariji, iz smjera Slavnika u Sloveniji. Kao prilazna varijanta može poslužiti i put koji započinje na rtu Savudriji, a na putu prema Žbevnici koristi trasu **Istarskog planinarskog puta, Parenzane i Europskog pješačkog puta E-12**. Po

ALAN ČAPLAR

Premužičeva staza na Velebitu - Bijela linija Via Dinarice

Ćićariji i Učki Via Dinarica prati dionicu **Istarskog planinarskog puta** do Poklona i vrha Vojaka, a zatim se usmjerava preko Ćićarije prema Matuljima. Slijedi uspon iz Klane u **područje Obruča i Hahlića**, odakle se ide visinskim područjem prema Platku, prateći trasu **Riječke planinarske obilaznice** (RPO). Od Platka put se spušta na Kamenjak te spletom tzv. seniorskih putova silazi prema Bakarskom zaljevu i Krčkom mostu, gdje prelazi na otok Krk. Iz Valbiske na otoku Krku put se prebacuje preko mora u Lopar **na otoku Rabu** i dalje nastavlja uredenom mrežom atraktivnih putova (Premužičeva staza na otoku Rabu, područje Kamenjaka) do grada Raba. Iz grada Raba plava linija prebacuje se u Lun **na otoku Pagu** i vodi dalje uzdužno po tom otoku. Put dalje dотиче **Nacionalni park Paklenica** i rubni dio **Parka prirode Velebit**, spuštajući se u kanjon Zrmanje.

Dionica **od Zrmanje do Trogira** nema planinski karakter, a idealna je za bicikliste. U dijelovima kod Šibenika (Park prirode Vransko jezero, Nacionalni park Krka, brdo Trtar) postoje zanimljive pješačke dionice. Na području iznad Kaštelskog zaljeva, put prati markacije **po Kozjaku**, djelomično trasom planinarskih obilaznica **Kolijevkom hrvatske državnosti i Solinskog planinarskog puta**. Put se preko Klisa nastavlja na planinu **Mosor**, koju prolazi uzdužno, do Gata i Omiša u kanjonu rijeke Cetine. Budući da na dionici od Omiša do Gornjih Brela ne postoji uzdužni put (po Omiškoj Dinari), Via Dinarica prati uzvodno

tok rijeke Cetine prema Blatu na Cetini, a onda po cesti stiže u Gornja Brela. Na području Omiša i na rijeci Cetini postoje idealne mogućnosti za raznovrsne outdoor aktivnosti (penjanje, rafting).

Dionica puta po **Parku prirode Biokovo** dugačka je više od 100 kilometara i planinarski je vrlo zahtjevna. Ova se dionica ne može proći bez jakе logistike i dobre tjelesne kondicije. Okosnica je **Biokovska planinarska staza**, a prolazak tom stazom »u komadu« poznat je pod statusnim nazivom »Biokovski vuk«. Južni dio Biokova je unatoč nižoj nadmorskoj visini također vrlo teško prohodan. Od Baćinskih jezera linija se spušta u Ploče.

Zadnji dio puta nastavlja se u Trpnju na poluotoku **Pelješcu**, dokle postoji trajektna veza iz Ploča. Na Pelješcu plava linija ide u Orebić i na vrh Sv. Ilike, a zatim od Orebića prati biciklistički put Maslina do Stona. Odatle se trajektom prebacuje na otok **Mljet**, koji ima odličnu planinarsku infrastrukturu. Koridor ovdje nakratko vodi »obrnutim« smjerom, od jugoistoka prema sjeverozapadu, trasom **Mljetskog planinarskog puta** od Sobre do Pomene, budući da je na tom otoku takav smjer logičniji, a iz Pomene postoji brodska veza za Dubrovnik. Za dionicu **od Dubrovnika do Konavala** preporučuje se kretanje biciklom jer zasad ne postoji odgovarajuća pješačka infrastruktura. Planina Snježnica pruža izrazito zanimljive vidike na Konavle. Iz Konavala se plava linija prebacuje na tromeđu Hrvatske, BiH i Crne Gore, nastavljajući se na planini Orjen na Crnogorsku planinarsku transverzalu.

Bijela linija

Bijela linija Via Dinarice pruža putnicima priliku da uzdužnim obilaskom dobro upoznaju raznolike prirodne vrijednosti hrvatskih planina. Prateći smjer pružanja Dinarida, ona povezuje najatraktivnije hrvatske planine, vrhove i vidikovce, koristeći infrastrukturu najpopularnijih hrvatskih planinarskih obilaznica (Goranski planinarski put, Kapelski planinarski put, Velebitski planinarski put). Najvišu točku doseže na planini Dinari, najvišem vrhu Hrvatske, ujedno i planini koja je dala ime cijelom Dinarskom gorju i putu Via Dinarica. Proružajući iznimnu priliku za upoznavanje samoga srca hrvatskih Dinarida, put obuhvaća sva tri hrvatska planinska nacionalna parka, oba hrvatska strogia prirodna rezervata te najveći hrvatski park prirode. Bijela linija preporučuje se iskusnim i dobro opremljenim planinarima. Najpogodnije je njome prolaziti u ljetnom razdoblju, budući da su u zimskim mjesecima dionice u Gorskom kotaru, na vršnom dijelu Velebita i na Dinari pokrivene snijegom, koji se može održati i do kasnoga proljeća.

Bijela linija iz smjera Snežnika u Sloveniji u Hrvatsku ulazi na graničnom prijelazu Babino polje / Prezid. Nakon prestanka schengenskog graničnog režima na granici Hrvatske i Slovenije i ostvarenja drugih predviđeta predviđeno je da se smjer bijele linije Via Dinarice premjesti na trasu nekadašnjeg spojnog puta **Snežnik - Snježnik**. Kroz veći dio Gorskog kotara, od Prezida do Bijelih stijena, bijela linija prati trasu **Goran-skog planinarskog puta**, osim na kratkoj spojnici, između sela Razloga kod izvora Kupe i Crnog Luga u Nacionalnom parku Risnjak. Put prelazi planine **Tuhobić, Bitoraj, Bjelolasicu te Samarske i Bijele stijene**. U području od Bijelih stijena do Kolovratskih stijena, bijela linija potpuno prati trasu **Kapelskog planinarskog puta**. U području od Kolovratskih stijena do Vratnika i dalje do Nacionalnog parka Sjeverni Velebit, put prati trasu nekadašnjeg spojnog puta **Kapela - Velebit**. Taj se spojni put posljednjih desetljeća više ne održava, ali nekadašnju trasu nije teško pratiti, pogotovo na području Senjskog bila na Velebitu, gdje su senjski planinari uspostavili **Senjsku obilaznicu**.

Na Velebitu Via Dinarica prati trasu **Velebitskog planinarskog puta**. Na području sjevernog i srednjeg Velebita glavna okosnica je glasovita Premužićeva staza, a put tom stazom može se lako

Sjeverozapadni dio Biokova (Sveti Ilij) - Plava linija

dopuniti usponima na atraktivne vrhove u njenoj blizini. Na području Nacionalnog parka Paklenica bijela linija prelazi najviše velebitske vrhove (Vaganski vrh i Sveti brdo), a zatim se nastavlja u jugoistočnom smjeru na **Tulove grede i Crnopac** te silazi do Gračaca i Cerovačkih špilja, najljepših špilja u Hrvatskoj. U visinskoj zoni između Tulovih greda i Prezida linija se nakratko prekida zbog minski sumnjivih područja.

U dalnjem dijelu puta, **od Gračaca do Knina**, glavni je smjer kretanja državna cesta D1. Kako bi se izbjegla 55 kilometara duga cestovna dionica, put povezuje atraktivne točke koje imaju razvojni potencijal (najjužniji izdanci Velebita, brdo Poštak, izvor Zrmanje, brdo Oton itd.). Prije Knina odvaja se prominska varijanta bijele linije Via Dinarice, koja se preko rijeke Krke uspinje na **Prominu**, a zatim se preko Kijevskog Kozjaka upućuje prema Vrlici i Cetini, gdje se ponovno spaja s bijelom linijom Via Dinarice.

Zbog posebnih obilježja planine Dinare, koja je dala ime cijelim Dinaridima i putu Via Dinarica, bijela se linija na području Dinare, od Knina do južnog ruba Kamešnice, grana u tri varijante. S planinarskog gledišta najatraktivnija je visinska troglavska varijanta koja vodi po vršnoj zoni **Dinare, Troglava i Kamešnice** (trasa nazvana »Put Oluje«). Zbog zahtjevnog terena, ograničenih mogućnosti noćenja i opskrbe vodom te neprilika s prelaskom državne granice u visinskoj zoni, kao alternative za tu varijantu putnicima su u području Dinare ponudene još **Ivanjska** (preko prijevoja i graničnog prijelaza Strmica) i **cetinska varijanta** bijele linije (niz rijeku Cetinu prema Sinjskom polju).

Od Knina, preko Dinare, bijela linija prati zamišljenu planinarsku obilaznicu **po Dinari**, do izvora Cetine, gdje se spaja s prominskom varijantom, a odvaja od troglavske varijante. U dalnjem dijelu cetinska varijanta bijele linije prati nizvodno **tok rijeke Cetine**, uz obalu jezera Peruča, do ruba Sinjskog polja. Od jezera Peruča put se nastavlja na trasu hodočasničke **Staze Gospa Sinjskoj** kojom bijela linija izlazi na državnu granicu s BiH na graničnom prijelazu Aržano - Prisika.

Zelena linija

Zelena linija Via Dinarice pruža iznimnu priliku za upoznavanje netaknutih zelenih krajolika uzdužnim putovanjem kroz kontinentalno područje

ALAN ČAPLAR

Klek iz Vrbovskog - Zelena linija

Dinarskoga gorja. U Hrvatskoj zelena linija povezuje slikovite kutke Gorskoga kotara i zanimljiva a malo poznata lička područja na prostoru od grada Ogulina do Ličkog Petrova Sela. Zelenoj liniji poseban čar daju gorski vodotoci koji na svojem putu prema rijeci Savi tvore atraktivne kanjone s brojnim slapovima i drugim hidrološkim fenomenima. Zelena linija na jedinstven način povezuje rijeke Kupu, potok Iševnicu u Vražjem prolazu, izvor rijeke Dobre kod Skrada i njezin ponor kod Ogulina, zatim izvor i ušće rječice Kamačnik s čudesnom vodenom rapsodijom Plitvičkih jezera i prvim metrima rijeke Korane. Ova linija također povezuje i dva najveća hrvatska slapa - slap potoka Curka na Zelenom viru i slap Plitvice na Plitvičkim jezerima. Na zelenoj liniji nema zahtjevnih niti teško prolaznih dijelova, a uzdužni put omogućava upoznavanje međusobno vrlo različitih, a mnogima premalo poznatih brdsko-planinskih krajeva.

Zelena linija ulazi u Hrvatsku kod Broda na Kupi i odmah stiže na rječicu Iševnicu, prateći **Goranski planinarski put** kroz Vražji prolaz prema Skradu. Od Skrada do Ravne Gore postoji zanimljiv put preko Skradskog vrha, koji se u završnom dijelu podudara s dijelom trase **Ravnogorskog planinarskog puta**. Krajolik od Ravne Gore do Vrbovskog vrlo je slikovit, a glavna poveznica je stara **karolinška cesta** koja povezuje ta dva naselja (18 km). Na dionici od Kamačnika do Kleka, prolazeći rubnim dijelom Velike Kapele, zelena linija Via Dinarice ponovno prati **Goranski planinarski put**.

Špilja Šupljara na Plitvičkim jezerima

Od Kleka se zelena linija spušta u Ogulin, a zatim posjećuje jezero Sabljaci i gradinu Modruš. Nastavlja se južno **Plaščanskom dolinom** preko Plaškog, Ličkih Jasenica i Saborskog sve do Nacionalnog parka Plitvička jezera. Na toj dugačkoj dionici južno od Ougulina do Plitvičkih jezera zasad ne postoji primjerena pješačka i turistička infrastruktura, ali je tim smjerom predviđeno trasiranje dionice **Europskog pješačkog puta E-6**. Glavna je okosnica kretanja u toj zoni cesta, a glavna vrijednost iznimno slikovit krajolik i priroda očuvana u izvornom obliku. **Nacionalni park Plitvička jezera** jedinstvena je zona prepoznatljive svjetske vrijednosti. Nakon Plitvičkih jezera, zelena linija prebacuje se preko Ličkoga Petrova Sela u Bosnu i Hercegovinu, gdje se nastavlja u zonu rijeke Une.

Zaključno

Budući da su Dinaridi pretežito brdsko-planinski prostor, razumljivo je da su prirodni i društveni potencijali uglavnom slabije razvijeni nego u urbanim i primorskim turistički orijentiranim sredinama. U brdsko-planinskom prostoru izraziti

su procesi depopulacije i starenja stanovništva, ali i transformacija djelatnosti kojima se stanovništvo bavi. Upravo u tim okolnostima, ali i u neospornoj ljepoti dinarskih krajobraza i očuvanoj prirodi, mogu se prepoznati specifični potencijali za projekte održivog razvoja.

Projekt Via Dinarica ima za cilj doprinijeti društvenom i gospodarskom razvoju područja Dinarida osnaživanjem poduzetničkih inicijativa lokalnog stanovništva koje će biti povezane u razvijenu regionalnu turističku ponudu. Ovaj mega-put definiran je ujedno i kao platforma za održivi razvoj turizma i ekonomski lokalni rast, uz očuvanje prirodne i kulturne raznolikosti toga prostora. O kvaliteti toga koncepta svjedoči činjenica da je Via Dinarica u izboru renomiranog časopisa »Outside magazine« proglašen najboljim novim putom u svijetu 2014. godine. Pa ipak, taj put nije sam sebi svrha nego ulogu Via Dinarice treba gledati ponajprije kroz kvalitete koje će tom putu i prostoru uz njega dati ljudi - posjetitelji i žitelji dinarskoga prostora – svi oni koji će ga voljeti, obilaziti, uređivati i razvijati, svi oni kojima su dinarske planine u srcu.

Monte Cavallo ili Rosskofel u Karnskim Alpama

... uz usputni portret planinskog područja oko prijevoja Nassfeld / Passo di Pramolo

Robert Smolec, Zagreb

Nassfeldpass ili Passo di Pramolo (1530 m) najistočniji je i nama najbliži od nekoliko glavnih prijevoja u Karnskim Alpama ({}). Jedan je od samo dva prijevoja u tom planinskom lancu preko kojih vode ceste što povezuju austrijske doline na sjeveru s talijanskima na jugu. Područje sjeverno od prijevoja nalikuje velikoj areni nagnuta dna. Široko je oko pet kilometara i s triju je strana okruženo planinama koje ga nadvisuju za 400 do 700 m. Nassfeldska je arena omiljeno odredište ljubitelja skijanja i drugih poklonika zimske rekreativne aktivnosti. Udio Hrvata u toj šarenoj populaciji zimi je vrlo zamjetan, o čemu

svjedoči podatak da se početkom siječnja ondje zna privremeno skrasiti i tridesetak tisuća naših boljestojećih sugrađana.

Na radoš širokoga kruga hedonista najrazličitijih potreba i sklonosti, privlačnost Nassfelda ni izbliza se ne iscrpljuje sadržajima koji ovise samo o debljini snježnog pokrivača (i novčanika). Naprotiv! Područje intenzivno živi cijele godine, a obiluje ljepotama, zanimljivostima, pogodnostima i događajima koje je teško i nabrojiti: od prirodnih i povijesnih, do zdravstvenih, rekreacijskih, turističkih, ugostiteljskih, tehnoloških, kulturnih, planinarskih...

Monte Cavallo di Pontebba (Rosskofel, Konjski špik)

ROBERT SMOLEC

U stjenjaku iznad Rudnigsattela

Iz toga poželjnog uporišta gotovo svaki planinarski sladokusac može posegnuti za poslasticom po vlastitom ukusu. Dođeš manje-više zato da bi uđovoljio neutaživoj planinarskoj znatiželji i »osvojio« dva-tri nova dvotisućnjaka, a onda kraj u kojem si se našao osvoji tebe pa kao nadopunu užitku planinarenja otkriješ čaroliju stvaranja svijeta izvučenu na površinu zahvaljujući dostignućima geoloških znanosti, osjetiš višeetnički duh prostora u kojem se stoljećima mijesaju romanski, germanski, slavenski i drugi utjecaji, poigraš se sveprisutnom vodom, koja je jedno od glavnih obilježja prostora, poklekneš pred nekom od brojnih lukavih zamki suvremenog turizma i ugostiteljstva ili se eventualno upustiš u vratolomije iz adrenalinske ponude, a u međuvremenu se čudiš brojnim kravama koje, flegmatično preživajući, doživljavaju kao svoj životni prostor asfaltну cestu u mondenu naselju, ušminkane hotelske »okućnice« i postaje skijaških žičara... Kad je već ponuda tako bogata, moraš se opredijeliti za nešto od toga obilja, a ako si došao s gojzericama u prtljažniku, dobar je izbor dominantno brdo s tri imena.

Monte Cavallo, Rosskofel ili Konjski špik (2240 m)

Gora koju Talijani nazivaju punim imenom Monte Cavallo di Pontebba, Austrijanci Rosskofel, a Slovenci, nekad autohtono stanovništvo toga kraja, pomalo zaboravljenim imenom Konjski špik, nadvila se iznad prijevoja i čitavoga područja svojom moćnom, u najvišem dijelu začudujuće zaravnjenom pojmom. Slikovito rečeno, masiv ugrubo nalikuje golemom rebru čokolade »toblerone« – ima četiri vrlo strme padine i ravno odsječeno sljeme. Prednost talijanskom nazivu dao sam zato što se gotovo cijela gora, uključujući i njenu najvišu točku, nalazi na državnom području Italije, ali neću se toga dosljedno pridržavati. Austrija je od te »čokolade« uspjela odgristiti tek jedan slastan zalogaj – stjenovit, vrtoglavo strm ogrank na koji se obrušava na Madritschen Sattel, sedlo koje Rosskofel dijeli od tristotinjak metara nižeg vrha Madritschena. Granična crta s vrha Madritschena gotovo pod pravim kutom prilazi Monte Cavallu, naglo se uspinjući, i približava se njegovu vrhu na nekim stotinjak metara, da bi zatim jednak naglo skrenula ka zapadu i nastavila gotovo stotinu

kilometara pratiti smjer pružanja glavnog lanca Karnskih Alpa, sve tamo do predzida Švicarske.

Ta je granica prije jednoga stoljeća dijelila Europu oštro poput britve, a danas je tek krivudava crta na papiru ili zaslonu i niz vapnenobijelih, kamenih stupića u zbilji. Vrijeme lječi i najteže rane pa dijelom toga krvavoga poprišta »Prve globalne ljudske gluposti« (1914. – 1918.) danas teče put prijateljstva, planinarska popriječnica koja povezuje dvije točke u dvjema državama, a čiji mi talijanski naziv – »Il Sentiero dell' Amicizia«, premda znači isto, nekako ljepše odzvanja u ušima od zbijenoga i teško izgovorljivoga njemačkoga »Freundschaftsweg«.

Zanimljivo je da je najistočniji dio Karnskih Alpa u prošlosti bio slovensko etničko područje, no u vrtlogu krajnje zapletenih političkih zbivanja nakon Prvoga svjetskog rata slovenstvu su ovdje, unatoč dubokim korijenima, počeli izmicati tlo pod nogama. Kao posljedica igara velikih sila i neočekivanog stjecaja okolnosti, zapečaćenog 1920. bolnim ishodom Koruškog referenduma, slovensko je ime u Karnskim Alpama počelo blijedjeti, a granica se »povukla« u Julisce Alpe. Da se to nije dogodilo, Konjski špik danas bio bi najzapadniji vrh u slovenskim Alpama, a u svojem bih opisu pristupa na taj vrh zasigurno naveo da je polazište na Mokrinama. To je, naime, slovenski naziv područja oko prijevoja Nassfelda. Već je na sam spomen riječi Mokrine svakome jasno da vode tamo ima u izobilju. Dubljim proniknućem u značenje te riječi može se zaključiti i to da se

ROBERT SMOLEC

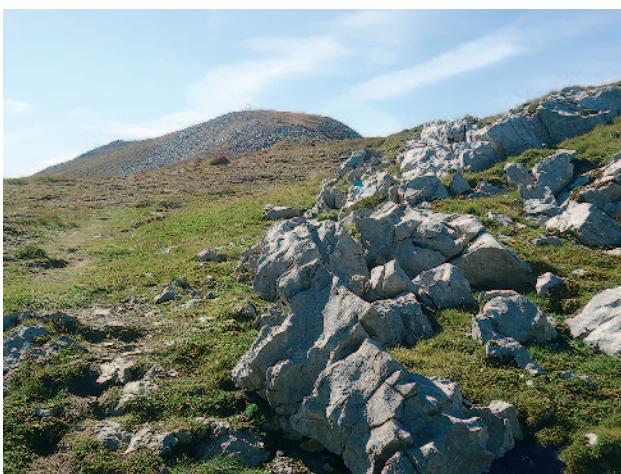
Na vrhu Monte Cavalla

voda zadržava na površini jer narod zasigurno ne bi nazvao mokrim područje u kojem se ona brzo gubi u podzemlju ili otječe. Razlog je tome nepropusna geološka podloga. S talijanske je strane, tik prije prijevoja, simpatično jezero, koje potvrđuje opravdanost toponima. Njemačka riječ *Nassfeld* bliska je slovenskoj i znači mokro polje.

Prva dionica: Nassfeldpass / Passo di Pramolo – Madritschen

Uobičajen pristup Monte Cavallu ili Rosskofelu s austrijske strane (tzv. »Normalweg«) počinje na parkiralištu ispred hotela »Berghof«, stotinjak metara od nulte točke prijevoja i granične crte, na asfaltnoj cesti Karnische Dolomitenstrasse, koja preko prijevoja povezuje austrijski gradić Hermagor (slov. Šmohor) u dolini rijeke Gail (Zilje) s talijanskim gradićem Pontebbom (slov. Tablja), duboko dolje u Val Canale (Kanalskoj dolini), na ušću potoka Pontebbane u Felli (slov. Bela). Na žutoj putokaznoj ploči pričvršćenoj na daščanom panou piše da putom broj 403 ima četiri sata hoda do vrha Rosskofela. Zahtjevnost puta označena je crnom točkicom (»teško«) iako na čitavom *normalwegu* nema tehnički teških mjesta ni potrebe za čelikom u planini. Umјeren do strm jednosatni uspon zapadnim pobočjem zelenog Madritschena (slov. Modriče) počinje zvonkim ispraćajem desetaka krava, slikovito raštrkanih po okolnim izdašnim pašnjacima. Madritschen je 1919 m visoko brdo koje zauzima središnji položaj u areni. Može se smatrati i predvrhom viših

ROBERT SMOLEC

Pitome livade nadomak vrhu Monte Cavalla

susjeda koji mu čuvaju leđa. Njegove su prostrane zapadne padine pretvorene u veliko skijalište pa je čitava dionica puta do tjemena Modričja otvorena i omogućuje lijepе vidike. Okrenemo li se radi predaha, pogled će nam na istoku privući također stjenovit, 2195 m visok Gartnerkofel (Krniške skale)¹, na koji se preko prijevoja Gartnersattela (slov. Vrh Vočiške planine) nadovezuje oko 1900 m visok šumovit greben s vrhovima Garnitzenbergom (Krniškom gorom) i Auernigom (Javornikom).

Nakon prvih dvadesetak minuta uspona makadamskom cestom dolazi se do umjetnoga jezera koje služi kao spremnik »streljiva« za snježne topove. Markirani put zaobilazi jezero s lijeve strane. Desno od jezera, na samom vrhu omanje stijene što su je graditelji skijaških terena poštijeli u trenutku nadahnuća, raste zakržljala smreka nalik bonsaiju, koja svojim korijenjem poput hobotnice obgrluje stijenu, čineći s njom nerazmrsivo klupko živoga i neživoga. Mnogi se hodači ondje zaustave da bi ovjekovječili svoj prolazak kraj toga malog čuda prirode. Daljnji uspon vodi isprva rijetkom crnogoričnom šumicom, a dalje prostranim livadama – zapravo, skijaškim stazama nastalima svekolikom devastacijom šume u ime »plemenitih ciljeva«. Na području Nassfelda, mahom na austrijskoj strani, uređeno je

Vrh Madritschena

Raskorak širok milijun godina

ROBERT SMOLEC

fascinantnih 110 kilometara vrhunski održavanih skijaških staza. Od čuda tehnike i građevinarstva u gornjem dijelu Madritschena, prvo ćete na nebu ugledati živo obojene, lebdeće kabine gondolske žičare Millennium Expressa, čija je donja postaja u Tröpolachu (slov. Dropolje; 600 m) u Ziljskoj dolini.

Kad nakon jednosatnog uspona svladate završnu uzbrdicu, naći ćete se u »urbaniziranom« vršnom dijelu Modričja. Nekoliko metara podno vrha nalazi se višenamjensko zdanje s prostronom terasom. Markirani put prolazi između objekta i vrha, zatim nakratko skreće udesno i potom naglo ulijevo na makadamsku cestu koja se u brojnim zavojima spušta duboko dolje do Tröpolacha.

Druga dionica: Madritschen – Rudnigsattel / Sella di Aip

Sljedeće je ključno mjesto na putu Rudnigsattel (tal./furl. Sella di Aip; 1945 m; od slov. Rudnik), koji odjeljuje Rosskofel od 2280 m visokoga Trogkofela (tal./furl. Creta di Aip; slov. Veliki Koritnik), stjenovite gore nalik leđnoj peraji golema morskoga psa koji vreba iz mora zelenila.

¹ Vidi članak D. Bajsa »Idemo na Gartnerkofel« (HP, br. 1/2012). Isti autor pisao je o Karnskim Alpama i u članku »Ojsternik« (HP, br. 12/2014).

Umjetno jezero blizu Madritschen Sattela

Matematička jednakost: $1945 \text{ m} - 1919 \text{ m} = 26 \text{ m}$ ovdje ne vrijedi jer se Karnischen Höhenweg (put br. 403) s Modriča najprije spušta duboko u slikovitu, šumovitu kotlinu koju zatvaraju okolna brda. Pritom se silazi više od 200 metara nadmorske visine, što se mora odmah nadoknaditi strmim usponom do sedla. Srećom, ta malo teža dionica vrlo je lijepa jer se staza provlači između drveća, razvedenih stjenovitih izdanaka i gromada prekrivenih vegetacijom, prekoračuje bistar potok i povrh toga nudi pregršt zgodnih mjesta za predah. Pri usponu na sedlo može se uživati i u geološkim zanimljivostima jer staza dijelom vodi plitkom jarugom što se poklapa s oštrom crtom u kojoj se dodiruju stijene različite boje i postanka. Jednom nogom možete stajati na vaspencima paleozojske starosti, a drugom na žučkasto-smeđim stijenama posve drukčijega sastava i strukture. Pogledate li visoko iznad sebe prema Rosskofelu, vidjet ćete pred sobom golem, svjetlosiv, stjenovit bedem 2225 metara visokoga predvrha, a desno nizak, usporedni grebenčić, iz kojeg izviruju kompakte, smeđesive, kamene gromade obrasle zelenim algama. One vas, upotrijebite li maštu, čak

mogu podsjetiti na zagonetne nosate spodobe s Uskršnjih otoka.

Treća dionica: Rudnigsattel / Sella di Aip – Rosskofel / Monte Cavallo

Rudnigsattell, do kojeg se treba malo pomučiti, ugodno je i prostrano sedlo na kojem se zvjezdasto grana pet planinarskih putova. U blizini je i planinarsko sklonište – bivak Ernesto Lomasti (1920 m), domišljato opremljena crvena limena kutija, nalik poštanskom sandučiću iz američkih filmova. Bivak su prije trideset pet godina postavili članovi odsjeka Talijanskoga alpinističkoga kluba (C.A.I.) iz Pontebbe. Do vrha Rosskofela ili Monte Cavalla preostaje još oko sat i četvrt hoda. Austrijskim, crveno-bijelim usporednim markacijama, pridružuju se ovdje vrpčaste azurnoplavo-narančaste oznake atraktivne planinarske uzdužnice »Alta Via C.A.I. Pontebba« (*alta via* = visinski put). Visinska obilaznica planinara iz Kanalske doline ima tri kontrolne točke na tri istaknuta vrha: 1. Mal Vuerich ili Monte Malvueric (njem. Malurch), 1899 m; usput, navedena tri naziva tek su neinvitivne inačice staroga slovenskoga imena Mali

Trogkofel (Creta di Aip)
i susjedi; posve lijevo:
Rudnigsattel

INFORMACIJE

Karnske Alpe (ili Karnijske Alpe; njem. Karnische Alpen; tal. Alpi Carniche)

Geografija

Gorje u Južnim vapnenačkim Alpama. Prostiru se u istočnom Tirolu, Koroškoj i Furlaniji – Julijskoj krajini, a rubnim dijelom zalaze i u pokrajину Veneto. Protežu se od istoka prema zapadu, na prostoru između Julijskih Alpa i Sekstenskih Dolomita u dužini većoј od 100 kilometara. Omeđuju ih rijeke Gail na sjeveru (pritoka Drave) i Tagliamento na jugu. Prirodna su granica između Austrije i Italije.

Podjela: I. glavni lanac, II. južni dio, III. predalpski dio (izvor: www.summitpost.org).

Najviši vrh: Hohe Warte ili Monte Coglians (2780 m), u glavnom lancu.

Još neki značajniji vrhovi viši od 2500 m:

Kellerspitzen ili Creta della Cjanevate (2774 m), Monte Peralba (2694 m), Kollinkofel ili Creta di Collina (2691 m), Grosse Kinigat ili Monte Cavallino (2689 m), Königswand (2686 m), Pfannspitze ili Cima Vanscuro (2678 m), Kleine Kinigat ili Monte Cavalato (2674 m), Rosskopf (2603 m), Porze ili Cima Palombino (2589 m), Hollbrucker Spitzte ili Cima di Pontegrotta (2580 m) i drugi.

Glavni prijevoji:

- Plöckenpass ili Passo di Monte Croce Carnico
- Nassfeldpass ili Passo di Pramolo
- Wolayerpass ili Passo di Volaia

Dva prvnavedena prijevoja jedini su cestovni prijelazi s austrijske na talijansku stranu (ili obrnuto), dok je treći gorski prijelaz rezerviran za nemotorizirane putnike.

Ime

U hrvatskim se planinarskim krugovima uvriježilo ime Karnijske Alpe (možda i po uzoru na slovensko ime), međutim, u »Hrvatskoj enciklopediji« Leksikografskog zavoda »Miroslav Krleža« opisane su pod natuknicom Karnske Alpe.

Dvije inačice postoje vjerojatno i zbog različitih teorija o nastanku imena. Što je točno – da je gorje dobilo ime po ilirskom (?) plemenu Karnima (jedn. Karni) ili po rimske provinciji Karniji – neka prosuđuju upućeniji.

Geologija

U pogledu geološke građe jedna su od najsloženijih alpskih skupina. Značajno su geološko područje i prema svjetskim mjerilima. Nalaze se u središtu regije u kojoj su se u geološkoj prošlosti zbivale silne i masivne promjene, što se očituje u vrlo kompleksnoj uslojenosti stijena. U doticaj su došle stijene veoma različite građe, postanka i starosti. Brojne geološke poučne staze i prikazi pružaju zainteresiranim velike mogućnosti upoznavanja toga aspekta Karnskih Alpa i razumijevanja nastanka Alpa uopće.

vrh, 2. Monte Cavallo di Pontebba (Rosskofel) i 3. Creta di Aip (Trogkofel). Narančasta polovica markacije usmjerava vas prema istoku, a svjetlostoplava ka zapadu. Moram reći da se te boje na tamnosivom kamenu ne čine idealnim izborom, napose pri lošoj vidljivosti. Svoj glas stoga dajem mnogo uočljivijim, austrijskim oznakama.

Uspon s Rudnigsattella prema vrhu počinje prolaskom kroz strm, rastrgan i otvoren stjenjak, iz kojeg se pri svakom osrvtanju pruža sve ljepši vidik na nassfeldsko područje i njegovo okruženje. Spomenuta crna točkica na putokazu s početka puta zasigurno je metafora za taj dio uspona, no zapravo je samo na nekoliko mjesta potrebna pomoć ruku, tek da bi se lakše svladao pokoj veći skok na stazi. Reklo bi se: prohodan stjenjak, s nešto sipara i krupnjeg kamenja, ne osobito teži od mnogih sličnih na Velebitu i u drugim planinama hrvatskoga priobalnog zaleđa i otoka. Nema nijednog mjesta gdje biste za dobre vidljivosti bili izloženi opasnosti od pada u dubinu. Kad svladate taj kamenit odsjek, za vama je devedesetak posto ukupnoga »posla«. Slijedi slabih pola sata relaksirajućeg napredovanja blagim terasastim livadama, koje biste najmanje očekivali baš ovdje, na samom kraju jugačkoga alpskog uspona.

Vrh koji nije želio izgledati poput drugih

Umjesto *fortissimom*, Monte Cavallo / Rosskofel / Konjski špic časti vas neočekivanim *pianissimom possibile*, svojim najblažim licem – jer vrh je savršeno ravna livada, prelijepa zaravan veličine omanjega nogometnog igrališta. Iz livade strše tri vršna obilježja. Pri dolasku se prvo uočava jednostavna željezna konstrukcija, uspravni rešetkasti kavez u koji je usađen spljošteni metalni kvadar nalik na zagonetni crni monolit iz Kubrickova kultnog filma »2001.: Odiseja u svemiru«. Tik do nje nalazi se mogila od spontano naslagana kamenja, a samo malo dalje raskoračila se najprimaljivija vršna instalacija – dvoipolmetarski tronozac o koji je obješeno poveće brončano zvono. Nemojte pokušavati odoljeti iskonskom porivu, dajte si oduška – zazvonite! Svi to čine, uostalom – i zaslужili ste! Oglasit će se zvono prijateljstva, simbol sjećanja na dan kad su u kolovozu 1948. ljudi iz dviju nasuprotnih dolina, iz austrijske općine Hermagor i talijanske općine Pontebba, formalizirali svoje dobrosusjedstvo i suradnju

te na prijevoju koji ih dijeli i spaja priredili prvi susret prijateljstva, koji je s vremenom prerastao u tradicionalnu ljetnu kulturnu priredbu, proštenje i festival ujedno. *50' anniversario della festa dell' amicizia a Passo Pramolo, CAI Pontebba / 50' Jahrestag des Freundschaftstreffens am Nassfeld, CEAV Hermagor – Agosto / August 1998* – stoji izliveno u bronci na spomen-ploči u podnožju tronošca. Svakim čete udarcem klatna prijateljstvu što ga zvono opredmeće dodati svoje vlastito, ono koje ste donijeli sa sobom.

Panorama s vrha silno je široka. Uistinu nema smisla podrobno nabrajati što se sve može vidjeti s Monte Cavalla za idealna vremena. Jedino je ograničenje vaše poznavanje onoga što vidite oko sebe. Moji su favoriti obližnji Gartnerkofel, dvogrba stjenovita kulisa koja izrasta na sjeveroistočnoj strani vidokruga, i mnogo bliži vrh Trogkofel, sjeverozapadno od vas, na koji se točno u smjeru sjever – jug nadovezuje razbarušen lanac šarenih, teže dostupnih, trušljivih dvotisućnjaka zvučnih imena (Zuckerhütl – Zweikofel – Hüttenkofel), tvoreći zapadni zid nassfeldske arene. Oči će vam dalje prebirati po mnoštvu vrhova Visokih Tura na sjeveru, Julijskih i Karnskih Alpa na jugu, a ne smijemo zaboraviti ni Dolomite. Dobri poznavatelji Alpa, pa i »znači« kakvih se uvijek nađe u društvu, imat će dakle priliku praviti se važnima i pred manje upućenima recitirati imena planinskih skupina i vrhova u bližem i širem okruženju.

Ostali pristupi

Svaki od triju preostalih označenih pristupa osjetno je teži od opisanoga. S istočne strane, s 1644 m visokog prijevoja Sella della Pridola, koje s bočne strane masiva razdvaja Monte Cavallo od Monte Malvuerica, vodi vrlo zahtjevan neosiguran uspon preko Ostgrata, zapravo lakši penjački uspon (težine I), koji je dio spomenute visinske uzdužnice »Alta Via C.A.I. Pontebba«.

Sa sjeverne strane, preko vrlo strmog, velikim dijelom vertikalno odsječenog ogranka »toblerosa« koji pripada Austriji i nadvisuje Madritschen Sattel, provedene su dvije ferate, umjereno teška: Enrico Contin Klettersteig (težine B) i ekstremno teška izravnica (tal. direttissima): Winkelturm-Klettersteig Nordwand (težine E), pa tko može, želi i voli – neka izvoli!

Oprez u magli!

Nađete li se u vršnom dijelu u magli, inače bezazlene livade blagih kontura i nagiba lako mogu postati ozbiljna neprilika i opasnost. U tom dijelu, osim na samoj vršnoj točki, nema drugih orientirala osim oskudnih i slabo uočljivih markacija pod nogama. U takvom slučaju, a osobito ako ste na Monte Cavallu prvi put, odmah zastanite, još jednom dobro proučite zemljovid ili se posavjetujte s GPS napravom, orijentirajte se do te mjere da točno znate gdje se nalazite i oprezno nastavite. Niste li sigurni, radije se vratite u bistrinu i pričekajte da vam se oblak smiluje. Stranputice, lutanja i razdvajanja mogu vas u takvim okolnostima skupo stajati jer se brzo i lako možete naći u nezavidnu položaju, na nekoj od strmih padina koje okružuju vršnu zaravan. Pri silasku s vrha postoji i opasnost od slučajnog skretanja ka nekoj od spomenutih ferata.

Silazak

Iz opisa uspona sigurno ste zaključili da vas pri silasku istim putom (br. 403) još jednom očekuje nepopularan gubitak visine od 200 metara pri spuštanju s Rudnigsattela, koji zatim treba poništiti međuusponom na Madritschen. Alternativa postoji, ali nije baš primjerena za svakoga. Na otprilike tričetvrt puta do Rudnigsattela, na dionici puta kroz stjenjak, s glavnog se pravca udesno i oštro nizbrdo odvaja označena kratica prema prije spomenutom Madritschen Sattelu, sedlu nadmorske visine 1833 m. Kratica odmah zalazi u ljut kamenjar i sipar te krupno koturinje, koji iziskuju prilično pozornosti, čvrste

gležnjeve i koljena te dobre »amortizere«, što manje spretne, slabije pripremljene i od dotadašnjega hoda umorne planinare (osvjedočili smo se) može dovesti u malu nepriliku. Oni vičniji kamenjaru i snažniji profitirat će jer će izbjegći neželjen gubitak visine, a usto neće morati ponoviti istu dionicu puta.

Neovisno o tome za koju se inačicu opredijelite, svakako ćete se ponovno naći na Madritschenu. Onima koji se ne žuri, ovdje se pruža jedinstvena prilika za predah. Nekome će više goditi osvještenje na terasi ugostiteljskog objekta pod samim vrhom, nekome lješkarenje na goleminu naslonjačima, a nekome aktivan odmor: posjet vrlo zanimljivom vodenom parku, uređenom na jugozapadnoj padini Modriča. Igrarije s vodom započinju gore, ispod vrha, a završavaju se na velikom umjetnom jezeru izgrađenom nadomak Madritschen Sattela, gotovo u ravnini sa sedlom. Oko jezera iz kojeg šiklja moćan vodoskok uređena je široka šetnica, a na vodi se ljujuška prava pravcata jedrilica. Ugodaj je gotovo morski. Akvapark je izведен kao umjetni potok što se u vijugavoj liniji slijeva s vrha brda preko maštovito osmišljenih kaskada, ustava i sličnih prepreka izrađenih od kamena i drva. Ima tu i bajkovitih vodenih turbina, klackalica, raznih grotesknih i smiješnih likova izrezbarenih u panjevima, namrogdenih zmajeva, skulptura životinja, zabave... Od jezera se kroz park postupno uspinje široka, zmijolika staza, koja završava nadomak vrhu.

Ni obožavatelji *wasserspiela* ni poklonici uživanja na terasi ne bi smjeli preskočiti minimalan dodatni napor od nekoliko minuta koliko je potrebno za uspon na samo tjeme Madritschena. Ako ni zbog čega drugoga a ono zbog veoma zanimljive geološke građe vršnog dijela brda i prilike za atraktivnu fotografiju na vrhu. Mrvičasto-pločasta, žutosmeđa, neobrasla površina vrha rijedak je prizor u Alpama. Spretnim kadriranjem možete se snimiti uz kićeni kovani križ na vrhu a da se na fotografiji ne vidi baš ništa od turističko-skijaške tehnologije i inih zdanja kojima je pretrpan čitav greben.

Nakon zaslужenog predaha preostaje vam još silazak do polazišta, prijevoja Nassfelda, nekih 390 metara niže. Tko ne želi stazom, može se spustiti po mekšoj podlozi, lako prohodnim livadama skijališta na kojima se ne može zalistati, ali se uz malo sreće može doživjeti blizak susret s kojim srčanijim sviscem.

DIJANA PERZAK

Autor članka zanesen igrom u akvaparku, kriomici snimljen kamerom paparazze

Nacionalnim parkovima Apalačkog gorja

Ivana Eterović, Opatija

Paninski lanac Apalačkog gorja proteže se istočnom stranom sjevernoameričkog kontinenta u dužini većoj od 3000 km. Počinje u kanadskoj provinciji Newfoundland i Labrador te se pruža kroz četrnaest američkih saveznih država, od Mainea na sjeveru sve do Georgije na jugu. Gotovo cijelom dužinom prati ga legendarni Apalački planinarski put (APP), koji ukupno traje između 5 i 7 mjeseci. Jeff Alt pokušao je u svojoj knjizi predočiti fizičku zahtjevnost obilaska cijelog APP-a na primjeru svojeg apetita: budući da obilaznik dnevno troši između 4000 i 6000 kalorija, Alt je mogao pojesti 10,5 krafni prije doručka ili pak

cijelu pizzu kao međuobrok prije večere, a količina tekućine koju bi običavao dnevno popiti iznosila je oko 5 litara! S obzirom na to da je takav put zahtjevan ne samo fizički već i organizacijski, postoji niz vodiča i planera koji olakšavaju planiranje obroka i prenoćišta. Američka planinarska infrastruktura naime ne poznaje sustav domova kakav nalazimo u hrvatskim, slovenskim, talijanskim ili austrijskim planinama; planinari su uglavnom usmjereni na kampiranje, čemu je razlog i činjenica da su smještajni kapaciteti u nacionalnim parkovima komercijalni, a samim time i skupi.

Jesen u NP-u Shenandoah

Ivana Eterović

Ne zanoseći se idejama o obilasku cijelog APP-a (barem ne u trenutnom životnom razdoblju), planirali smo posjet dvama najpoznatijim nacionalnim parkovima Apalačkoga gorja. U sjevernom dijelu Apalača nalazi se NP Shenandoah, a u južnom NP Great Smoky Mountains. Taj je dio Unake, zapadnoga grebena Apalača, povezan s prvim od njih istočnim grebenom Blue Ridge Mountains. Potonji greben prati cesta Blue Ridge Parkway, koja povezuje oba nacionalna parka. Duga je 750 km i onima koji nemaju planinarskih sklonosti omogućuje da dožive barem dio ljepote ovoga prirodnog prostora. Nacionalni parkovi o kojima je ovdje riječ ujedno su predstavnici malobrojne skupine parkova na istočnoj strani Sjedinjenih Američkih Država. Naime, većina od ukupno 58 prirodnih znamenitosti koliko ih je zaštićeno na nacionalnoj razini, nalazi se na zapadu SAD-a.

NP Shenandoah nalazi se u saveznoj državi Virdžiniji, a u našem srcu ima posebno mjesto jer smo upravo ondje bili na svojem prvom obiteljskom planinarenju utroje kada je naša princeza imala samo četiri mjeseca; bila je toliko malena da još nije mogla sjesti u planinarski ruksak nego je planinarila s nama u nosiljci. U listopadu 2014. držali smo se zato kraćih staza blagog uspona i manje zahtjevnosti te posjetili dva najviša vrha Parka u njegovu središnjem dijelu, s kojih se pruža vidik od 360° na Blue Ridge. Prvi je Hawksbill Mountain (1234 m), a drugi Stony Man Mountain (1222 m). Oba su vrha kamenita, no bez eksponiranih dijelova, pa uspon nije tehnički zahtjevan.

Dan je bio sunčan i čist, a temperatura uglavnom ugodna, no u sjenovitim dijelovima puhalo je hladan vjetar, pa smo svoju Luciju dobro ušuškali. Snijeg u tim krajevima rijetko pada, a mraz se zadržava uglavnom na mjestima koja ostanu u sjeni. Sve u svemu, vegetacija i klima slične su primjerice našoj Učki i Čićariji, pa se osjećamo kao kod kuće. S vrha se pruža prekrasan vidik na jesenske boje stabala u crvenim, smeđim, žutim i rijetkim zelenim tonovima, po kojima je ovaj nacionalni park većinom i poznat, i zbog kojih je upravo jesen njegovo najposjećenije godišnje doba. Uživajući u vidicima, razabiremo atraktivnu stjenovitu vrh Old Rag Mountain, koji od toga dana držimo u mislima kao novo poželjno planinarsko odredište.

Old Rag Mountain posjetili smo napokon krajem travnja 2015., no ono zbog čega nam se i

činio najatraktivnijim pokazalo se tada nepremostivom preprekom koja je sprječila da se uspnemo na sam vrh. Naime, nakon strma uspona kroz ugodnu šumsku hladovinu put nastavlja preko golemih kamenih blokova, koji su dovoljan izazov sami po sebi, a posebno nama koji smo planinarili s desetomjesečnim djjetetom na leđima. Na njima nema nikakvih pomagala poput sajle ili klini, koji bi u našoj regiji zasigurno na pojedinim dijelovima bili postavljeni. Premda razočarani, zadovoljili smo se panoramskim razgledavanjem s velike kamene ploče na početnom dijelu grebenskog puta, a veoma nas je iznenadio velik broj loše opremljenih izletnika koji su se usudili nastaviti penjanje prema vrhu.

Idući dan odabrali smo kružnu turu: spustiti se strmim putom uz brzac Cedar Run do mjesta gdje se ulijeva u brzac Whiteoak, a potom se uspeti također strmim putom kroz kanjon brzaca Whiteoak. Put je vrlo atraktivan ne samo zbog triju moćnih slapova koji se nalaze uz put nego i zbog nekoliko mjesta na kojima se brzac može prijeći jedino preko uronjenog kamenja.

NP Great Smoky Mountains nalazi se na granici Tennesseea i Sjeverne Karoline, i to doslovno polovicom u jednoj, a polovicom u drugoj državi. Njegovu veličinu možemo predvići ovim misaonim eksperimentom: kada bismo ga primjerice premjestili na Istarski poluotok, zauzeo bi dvije trećine njegove površine. Radi se o najposjećenijem nacionalnom parku u SAD-u, koji godišnje posjeti oko 9 milijuna ljudi, a sastavnim je dijelom i UNESCO-ove liste svjetske baštine. Glavni je simbol Parka crni medvjed, čijih 1500 jedinki živi u Parku. Na njegov jugoistočni dio danas se nastavlja rezervat istočnih Cherokeeja, nekad najbrojnijega među indijanskim plemenima koja su živjela na tome području, prije negoli su po dolasku prvih američkih doseljenika bili prisiljeni napustiti to područje.

U Park ulazimo sa sjeverne strane, na kojoj posjetitelje dočekuje Sugarlands Visitor Center. Centar za posjetitelje čuva u nazivu sjećanje na nekad uobičajeno pravljenje sirupa od javora koji je na tom prostoru vrlo proširen, a vezu sa šećerom čuvaju i drugi obližnji toponiimi. Great Smoky Mountains ispresjecani su s više od 1280 km planinarskih putova, a mi smo se morali zadovoljiti s prijeđena 32 km u dva i pol

S jednog od prijelaza brzaca Whiteoak

dana svoga boravka. Da nepotrebno ne gubimo vrijeme vožnjom u zabačenije dijelove Parka, usredotočili smo se na područje blizu Sugarlandsa.

Prvi dan boravka započinjemo usponom na stjenoviti vrh Chimney Tops (oko 1470 m), nadajući se da će nam panoramski vidik pružiti dobar pregled u cjelinu Parka. Nakon početnoga spusta i nekoliko prelazaka brzaca preko drvenih mostića put postaje strm i naporan, a od zastupljene flore pažnju najviše privlače brojni i gusti grmovi rododendrona. Da bi se olakšalo hodanje po često blatnjavu i sklisku putu, Služba za nacionalne parkove postavila je na pojedinim dijelovima drvene stube. Malo pod vrhom put se položi i izade na grebenski dio, koji pruža lijep vidik na dvojni vrh Chimneysa. Iako smo izvorno planirali uspon na sam vrh, procjenjujemo da nedostatak hvatišta na završnom opasnom i skliskom dijelu ipak nije vrijedan riskiranja s 10 kg šećera na leđima i odlučujemo se spustiti.

Poslijepodne smo iskoristili za vožnju sjevernim dijelom ceste Newfound Gap, koja spaja Sugarlands Visitor Center na sjeveru (TN) i Oconaluftee Visitor Center (NC) na jugu Smokiesa. Granica između dviju saveznih država prolazi prijevojem Newfound Gap (1538 m), s kojega se za čistoga vremena pruža lijep vidik na velik dio Parka. Premda prije našega polaska vremenska prognoza i nije bila povoljna, vrijeme nam je uglavnom dopustilo da razgledamo u miru sve što smo namjeravali. Ipak, zakinuti smo za prekrasne vidike prva dva dana, a posebno nam je žao što zbog guste magle nismo ništa vidjeli na najvišem vrhu Parka – Clingmans Domeu (2024 m). On – slično kao Učka – ima svoj vidikovac, i to u obliku uzdignute platforme, do koje vodi kratak asfaltirani put i spiralna betonska rampa.

Drugi dan upućujemo se na treći najviši vrh u Parku – Mount LeConte (2009 m), da bismo okusili barem dio brojnih planinarskih putova koji presijecaju Smokiese. Zahtjevan 21 km puta

namjeravamo proći u jednom danu. Uspon započinjemo srednje zahtjevnim Rainbow Falls Trailom, koji vodi do mjesta na kojem LeConte Creek pada preko stijene visoke 128 metara. Put isprva usporedno prati LeConte Creek, zatim zavija u šumu, da bi se neposredno prije slapa ponovno s njim sastao, a nakon prelaska drvenoga mostića nastavlja strmo dalje prema vrhu Mount LeConte. Ova je staza jedna od zahtjevnijih jer se njome savladava 1220 metara visinske razlike.

Nakon dolaska na stjenovitiji dio, put dalje prati greben pružajući povremeno lijepo vidike na manje grebene koji se spuštaju s Mount LeConte. Budući da je vremenska prognoza predvidjela oluju u popodnevnim satima, naše se hodanje pretvara u svojevrsnu utrku s vremenom. Iako dobro opremljeni za kišu, nismo htjeli pod gromovima prolaziti vrhuncima Smokiesa. Nakon 4 sata uspona i prijeđenih nešto manje od 10 km, a s olujom koja nam visi nad glavama, procjenujemo da se ne možemo zaputiti i na završni dio prema samom vrhu. Spustili smo se preko Bull Head Traila, koji najprije prolazi omanjom grebenskom livadom omogućujući panoramski vidik, a potom

se strmo spušta drugom stranom grebena. Nakon 3 sata i prijeđenih dodatnih 10 km napokon smo se spustili, zadovoljni što nas nije zatekla oluja. Jaka kiša i grmljavina stigle su nas kad smo već bili u hotelskoj sobi. Izdano je i upozorenje na mogući tornado.

Treći dan napokon je zasjalo sunce. Očekuje nas vožnja preko Newfound Gapa prema jugu i najprije Oconaluftee Visitor Center u prekrasnoj dolini kraj rijeke Oconaluftee. Vožnja se odužuje zbog lijepih vidikovaca na putu. Budući da su Great Smoky Mountains vjerojatno najpoznatiji upravo po brojnim rječicama, brzacima i slapovima, a pojedine staze za vrijeme jakih bujičnih tokova katkad su i zatvorene zbog sigurnosnih razloga, zadnji dan izabrali smo kružnu stazu koja spaja tri slapa: Tom Branch Falls, Indian Creek Falls i Juney Whank Falls.

Zahvalni što smo mogli upoznati ova dva nacionalna parka znatno temeljitije od prosječnog posjetitelja, koji obično u pojedinom nacionalnom parku provede tek pola dana ili u najboljem slučaju cijeli dan, zaokružili smo tako na najljepši mogući način svoju apalačku priču.

Vršni dio Chimney Topsa

IVANA ETEROVIC

Ortler

Slavko Patačko, Zagreb

U Sekciji visokogorskog planinarenja HPD-a Željezničar već se nekoliko godina razgovara o Ortleru, ali nam uvijek zbog raznih razloga nekako izmiče taj privlačni vrh pa bi na kraju sve i ostajalo samo na pričanju. Zahvaljujući Marku koji je najviše navijao za Ortler, te njegovu velikom angažmanu, ovaj put smo čvrsto zagrizli u Ortler i ni po koju cijenu nismo ga namjeravali ispustiti iz ruku.

Inače, za one željne malo povijesti, Ortler je nekada bio najviši vrh Austrougarske monarhije. Nalazi se na sjeveru Italije, točnije u zapadnom dijelu Južnog Tirola, i najviši je vrh te regije. Da se kojim slučajem opet ne bi dogodilo nešto nepredviđeno, kao na primjer da nas zaskoči loše vrijeme, Marko je na kući »Payer« dogovorio čak i rezervni termin noćenja. Uvezši u obzir naš entuzijazam i sve ono što smo u posljednje vrijeme uložili u ovu turu, Ortler će po svemu sudeći »pasti« u petak 26. lipnja! No, da kojim slučajem netko ne bi rekao gle kako su ovi samouvjereni i umišljeni, treba naglasiti da smo se za cijelo vrijeme priprema ravnali po onoj narodnoj »Čovjek snuje, a Bog određuje«.

Dan je državnosti, četvrtak 25. lipnja 2015. Šest je sati i skoro svi smo na staromu mjestu. Samo Ive nema. A, evo ga. Naš Fitipaldi iz Čučerja uletio je među nas na parkiralište poput furije. Sad smo kompletni: Mirela, Mirka, Neven, Ivo, Tonči, Marko, Krešo, Tihomir, Nikola, Hrvoje, Jurica i ja. Na licama nam se očitava radost i nestrpljenje. Jedva čekamo da krenemo u »boj« s Ortlerom.

Razmjerno brzo stižemo do Lienza. Većim dijelom vozi se autocestom, pa kilometri promiču prilično brzo. Vrijeme je za kraći odmor i za Mireline kolače s đumbirom. Već smo jedanput uživali u njima. Čini mi se da su ovaj put još bolji!

Osim dionice od Merana do Bolzana, koja je poluautocesta, od Lienza do Bressanonea, a i dalje, vozi se po lokalnim cestama koje prolaze gusto naseljenim područjem, pa su ograničenja stalno oko 50 km na sat. Putovanje se odužilo u nedogled. A revni karabinjeri vrebaju iza svakog zavoja. Posebno su im zanimljivi vozači s HR oznakama:

dva put su nas zaustavili. Prvi je put bila samo kontrola, a drugi put, u povratku, zbog prebrze vožnje olakšali su nas za 120 eurića. Bolje da vam i ne spominjem komentare koji su išli na račun ulickanih i prepotentnih talijanskih polismena.

Ovo je bogat kraj. Voćnjaci i vinogradi protežu se dokle oko seže, a skoro svaki brežuljak krasiti nekakav dvorac ili burg.

Nekako smo se dovukli do gradića Gomagoi, gdje se odvaja gorska cesta za Soldu. Prelazimo preko rječice koja skuplja vode s ledenjaka na obližnjim planinama. Prebogata je vodom. Huči i buči, pjeni se i pršti nemilosrdno jureći prema dolini. Prije Solde nam se s desne strane ceste ukazuje planina za koju ispočetka nismo baš sigurni je li to Ortler ili pak nešto drugo. Tek malo dalje, kad smo u podnožju te iste planine ugledali jedan, pa na grebenu i drugi dom, više nije bilo nikakve sumnje: to je moćna planina koja je u zadnje vrijeme budila naše zanimanje i na čijem će vrhu sutra, ako Bog da, stajati 12 visokogoraca željezničara.

Nakon kojih devet sati naporne vožnje napokon stižemo u Soldu (1866 m). Krajolik je božanstven. Sa svih strana strše tritisućnjaci po čijim

Solda

Na grebenu

se padinama još vuku krpe ovogodišnjeg snijega. Nevjerojatan kontrast čine svijetlozeleni gorski pašnjaci i pojaz tamne crnogorice koja se prostrla odmah iznad crvenih krovova kuća. Mjestom, čiji se stanovnici pretežno bave turizmom, dominira stara crkvica sv. Gertrude, sagrađena u 14. st. Uz nju stoji spomenik poginulima na Ortleru, a uz spomenik metalna knjiga s imenima, datumom i opisom stradavanja planinara na planini. U Suldenu se nalazi i jedan od četiriju Messnerovih muzeja, koji je posvećen ledu i snijegu, s puno umjetničkih slika ekstremnih penjača, ledenjaka i leda od Južnog do Sjevernog pola. Središnje mjesto u muzeju zauzima dakako Ortler.

Gazdarica jednog restorana dozvoljava nam da ostavimo automobile ispred njezinog objekta. Mi smo joj se odužili tako da smo kod nje napravili ceh od 20-ak eura, s čim je ona očito bila zadovoljna.

Kad smo malo predahnuli i okrijepili se polazimo uzbrdo. Pored crkve sv. Gertrude domaćini

su uokvirili kartu Ortlera i šire okolice. Hvale-vrijedno za sve dobromjerne posjetitelje ovog predivnog kraja, pogotovo za one koji su tu prvi put. Staza prvo prolazi šumom ariša i smreke. Potom izlazi na čistinu gdje se otvaraju vidici pred kojima čovjek ostaje zatečen i osupnut. Na travnatom obronku ispred nas vidi se planinarska kuća Tabareta, a na grebenu iznad nje, malo lijevo, kuća Payer. Nekoliko spomen-ploča postavljenih na samotnoj okrugloj stijeni pored puta svjedoči o stradavanju planinara i penjača na Ortleru. »Pokoj vječni daruj im Gospodine!«

Pod kućom Tabareta stado koza ispriječilo nam se na stazi. Mrtve hladne samo nas gledaju i sa staze ni makac. U oči nam upadaju njihova nabrekla vimena. Najvjerojatnije traže da ih netko olakša za koju litricu visokokalorične tekućine. Možda bi ovo bilo zanimljivo ali, hvala lijepa, danas ne bismo - premda se ideja o brzinskoj mužnji jedne od koza Hrvaju učinila sasvim prihvatljivom. Odmah je nadodao, valjda da pridobije još koga

na svoju stranu, kako je kozje mlijeko izuzetno zdravo i hranjivo te da bi nam koji decilitar sigurno dobro došao. Za akciju, na koju je Hrvoje već bio spreman, nedostajala nam je još samo primjerena posuda. ali k'o za vraka, posude ni za lijek! Koze su nam nakon nekog vremena dopustile prolaz, tugaljivo gledajući za nama. Svoja vimena morat će ponuditi nekom drugom.

S terase Tabarett (2556 m) impozantan je pogled na Nordwand, 1200 metara dugačku zasniženju gragu, čija je strmina u završnom dijelu oko 90 stupnjeva. Strahopštovanje izaziva i istočni greben Ortlera, Hintergrat, koji je za jednu ocjenu teži od smjera što smo ga mi izabrali. Kratko se zadržavamo na Tabaretti. U nastavku priječimo sipar. Potom se staza blago uspinje prema planinskom sedlu, prelazi greben i nastavlja ka Payeru.

Kuća Payer (3029 m) sagrađena je na gotovo nepristupačnom mjestu, na samom planinskom hrptu. U prvi mah mi se učinilo da nije moguće popeti se do tog mjesta. Prvotna kuća izgrađena je daleke 1875. kad se sve moralо nositi na leđima ili uz pomoć životinja. Stoga je razumljivo divljenje posjetitelja umijeću prvih graditelja. Tijekom godina obnavljana je i dograđivana te je u konačnici dobila današnji izgled. Nosi ime po poznatom planinaru Juliusu Payeru, koji je kao austrijski oficir istražio i izradio karte Ortlerovog područja.

Kako u kući nema prevelike gužve, skupni ležaj na trećem katu imamo samo za sebe. Noćenje stoji 23 eura, što uopće nije malo za naše prilike. Hranu smo imali u ruksaku, a pivo smo si ipak priuštili. Makar je i ono bilo skupo, za obično pivo trebalo je izdvojiti 4,5 a za pšenično 5,5 eura, odrješili smo kesu.

Subota je 26. lipnja. Pet je sati i neki su navezi s profi vodičima već krenuli. Krećemo i mi. Prvu padinu pokrivenu snijegom prelazimo bez dereza. Staza nas dalje vodi do nazubljenoga grebena s dvama detaljima težine 3+. Vrijeme je iznimno lijepo. Rijetko se kad dogodi da na tim visinama nema ni daška vjetra. Zamalo izlazimo pred okomicu osiguranu lancem pričvršćenim za stijenu. Ovdje se stvara manja gužva. Ali ovo nije ništa spram gužvetina kakve ovdje znaju biti tijekom vikenda. Upravo smo zato za uspon izabrali sredinu tjedna. Jer, što je za Slovence Triglav i Austrijance Grossglockner, to je za Talijane Ortler. Pa ako vam je zaista stalo da istinski uživate u

penjanju tim planinama onda vam je bolje da ih izbjegavate vikendom.

Penjanje po grebenu prava je poslastica za zaljubljenike u visoka gorja, samo morate dobro paziti da ne promašite pravu stazu jer će vas inače lažnjak dovesti u neprilike.

Na omanjem sedlu granica je suhe stijene i bijelog pokrova. Stavljamo dereze i s ruksaka skidamo cepine. Predstoji dugačko i naporno hodanje po dijelu planine pokrivenom snijegom i ledom. Dijelimo se u tri naveza. Prvi navez činimo Mirka, Krešo, Nikola i ja. Za svega nekoliko sekundi dogovaramo se da se nećemo navezivati jer pred nama nisu takve strmine koje bi zahtijevale navez. Osim toga, ako se ne navežemo, bit ćemo kud i kamo komotniji i brži. Sad će sigurno neko reći: a ledenjačke pukotine? Da, istina. Na takvim ih mjestima ima. No, ako se strogo držite ugaženih tragova i ako je snijeg dovoljno čvrst, onda je mala mogućnost pada u neku rupu. Nailazimo na pukotine, ima ih dosta, no sve su otvorene i ustvari takve nisu opasne. Opasne su one oku nevidljive, prekrivene tankim slojem snijega. Za to na sumnjivim mjestima prije svakog iskoraka bodete ispred sebe cepinom. Ako negdje nenadano propadne, okrećete se i tražite drugi izlaz.

S lijeve strane staze, na planinskom bilu, nalazi se Bivak Lombardi (3316 m). Uspinjemo se sve više. Prestižemo naveze koji su krenuli prije nas. Dan je kao izmišljen. Baš smo pogodili. Svud oko nas carstvo je blještavoga iskričastog snijega, samo ponegdje proviri kakva stijena ili gola litica.

Na snježnoj padini

Prvi navez na vrhu Ortlera

Već dugo hodamo zasniježenom padinom. Negdje duboko u nama, godinama brušen instinkt, govori nam da smo blizu ostvarenju želja. Zdesna zaobilazimo poveći snježni kup. Ortler je ispred nas. Najednom počinje puhati. Zbog zagrijavanja se sudaraju topao i hladan zrak, uslijed čega nastaju snažna vrtloženja. Posljedica su takvoga meteorološkog zbivanja izrazito neugodni udari hladnog vjetra. Otkriveni dijelovi lica na velikoj su nam kušnji, pogotovo stradaju nosići onih kojima su malo izvan gabarita.

Penjemo zadnje metre Firngrata. Poslije nekoliko minuta zagrljeni poziramo pred otvorenim objektivima naših fotića na vrhu Ortlera. Visok je 3905 metara. Sad ćemo se malo pohvaliti, nećete mi valjda zamjeriti. Od svih penjača koji su iz Payera krenuli na vrh, mi smo se na Ortler popeli prvi. Samo toliko, da se zna. O tome koliko gore još uvijek ima snijega dovoljno govori činjenica da iz snijega viri samo gornji dio križa na vrhu visokoga tri metra. Prizori koje smo ugledali, tek kad smo završili s kušlecima, zapanjujuće su lijepi. Nama se ipak, kao iskusnim visokogorcima i zaljubljeni-

cima u adrenalin, pogled najviše lijepio za Hintergrat. S vrha taj greben izgleda »ludo«. „Moramo to probati idućeg ljeta, ako Bog da“ - rekli smo skoro svi četvero uglas. Četvrta sata kasnije na vrh se popeo i Ivo. Naš Fitipaldi iz Čučerja.

Na silasku susrećemo i ostale iz društva. Idu polako, ali idu. Mimoilazimo se i s profesionalnim vodičima, koji svoje klijente doslovno vuku prema cilju. Neki su toliko kivni na nas da se s nama ne žele ni pozdraviti. Na Payeru ćemo pričekati Mirelu i Ivu, a potom krenuti dolje. Ivo kreće s nama, a Mirela čeka ostatak društva.

Silaženje ide prilično brzo. Na Tabaretti se ne zadržavamo, ali se zato dobro osvježavamo na izvoru u šumi desetak minuta prije Solde.

Za sam kraj što reći nego – super! Svih 12 visokogoraca popelo se na zahtjevni i prelijepi Ortler. To je izvrstan doseg ne samo naše Sekcije visokogorskog planinarenja, već i HPD-a »Željezničar«.

Stigli smo u Zagreb oko 23 sata, a skupina s kombijem sutradan u 4 i 30. I ono što je najvažnije: svi smo živi, zdravi i presretni.

Tuhobiću, gdje ti je vrh?

Darko Fischer, Osijek

Ovo pitanje smo si moj prijatelj Aleks i ja postavljali mnogo puta, kada smo se ove godine uputili s Gornjeg Jelenja na Tuhobić.

Naziv Tuhobić vjerojatno je poznat gotovo svim turistima koji iz Zagreba kreću prema Rijeci autocestom. To je naziv najdužeg tunela na toj cesti koji je prokopan ispod grebena istoimene planine. Pred ulazom u tunel s goranske (istočne) strane, u blizini odmarališta Lepenica, iznad ulaza u tunel vidi se travom obrasli vrh. Dugo sam mislio da je to vrh grebena Tuhobića, jer je njegov izgled sličan onome što o vrhu Tuhobića piše u planinarskoj literaturi. No nisam bio u pravu, a to sam saznao tek kada sam ove godine nakon duljeg lutanja (o tome nešto kasnije) sa svojim prijateljem stigao na taj privlačni vrh.

Od Gornjeg Jelenja, kako piše u svim uputama za uspon na Tuhobić (visok 1105 m), krenuli smo nas dvojica veterana (ukupno nam je 150 godina), još oko 1000 metara autom po staroj cesti prema Zagrebu i lako pronašli odvojak gdje počinje put. Autom smo išli još oko 1500 m manje dobrom cestom i tu parkirali, jer smo mislili da se ne isplati dalje voziti po lošoj cesti. To je opet bila pogrešna pretpostavka, jer smo kasnije pri silasku ustanovili da se autom može sasvim sigurno doći i dalje, do Izviđačkog doma Lepenica.

Oštećen putokaz, koji nas je dočekao na samom početku, uvjerio nas je, da smo na pravom putu, ali s obzirom na oštećenje drvene pločice s natpisom, nismo bili sigurni je li put dalje dobro označen. No kada smo nešto kasnije na skretanju sa šumske ceste došli do natpisa »Tuhobić«, napisanog okomito na jednom stablu bili smo sigurni da idemo u dobrom smjeru i da lutanja neće biti. I tu smo opet bili u krivu, ali to smo saznali tek nakon nekih pola sata.

Isli smo najprije nešto strmijom kamenitom gudurom do još jednog raskrižja Goranskog planinarskog puta koji nas do puta na vrh upućuje blagim usponom po cesti. Put je markiran. Idemo tako cestom i razgovaramo. Tek nakon

nekog vremena ustanovimo da markacija više nema. No, cesta je široka, dan je dug (bio je to ljetni solsticij, 21. lipnja), vrijeme je ugodno, lako se orijentiramo, pa nema razloga za zabrinutost. Dolazimo do raskrižja cesta i odlučujemo se za uži odvojak prema jugoistoku (ta valjda znamo na kojoj je strani vrh!). Cesta optimistički zakreće prema istoku, ali se i sužava. Dolazimo na livadu na kojoj je uz rub šume lovačka čeka. I tu put prestaje! Eto, čemu služe lovačke staze: dovedu do mjesta pogodnog za lov, ali ne i do puta prema vrhu! »Tuhobiću, gdje ti je vrh?« pitamo se za sada još s dosta optimizma. Naravno da je istočno od nas, ali zbog šume u koju ulazimo ne vidimo okolne vrhove. Vraćati se istim putom čini nam se potpuno besmisleno.

Dalje idemo po bespuću. Što imamo od pomagala za orijentaciju? Ništa! Karta je ostala u autu, GPS je ostao kod kuće, na mobitel nisam »spustio« (»downloadao« po novom hrvatskom) topografsku kartu ovog predjela, što inače činim i na bolje poznatim stazama. Što će nam sve to kad je dan dug, vrijeme dobro, put nije zahtjevan. No što sada ako zalutamo u bespuću i moramo zvati pomoć. Dobro bi nas HGSS-ovci izgrdili da moraju tražiti ovakva dva starca, kako nepripremljeni kreću u planinu. Zato šutimo i idemo dalje.

Probijamo se kroz šikaru. Zatim idemo kroz šumu. Nastojimo ići prema istoku. Često moramo

Oštećeni putokaz

DARKO FISCHER

Dvojica umornih planinara na Tuhobiću

skretati s tog pravca, jer su pred nama neprohodne vrtače ili se želimo dokopati livade da vidimo okolinu. Tako uspijevamo izaći na lijepu livadu s koje se prema jugu pruža lijepi pogled na Kvarner. Prema istoku vidimo pošumljeni greben. Možda je to greben Tuhobića, ali »Tuhobiću, gdje ti je vrh«!? On je travnat, a mi vidimo samo šumovite vrhove! Što možemo, nego ići prema tom grebenu i zatim po njemu dalje, u istočnom smjeru.

Tako nastavljamo istim načinom, kroz šikaru, šumu, livade, obilazimo vrtače. Lutamo već skoro dva sata. Upravo dolazimo da dosta strmog uspona prema grebenu. To djeluje obećavajuće. Ako je blizu greben, onda ćemo po njemu doći i na vrh. Moj prijatelj koji je nešto ispred mene odjednom me veselo doziva. »Evo markacije, tu je i put«! »Spašeni smo«, odgovaram mu. Ne ćemo doći u sramotnu priliku da moramo zvati pomoć. Ako je ovdje markacija, ona vodi na vrh, a za natrag ćemo valjda bez poteškoća (pokazalo se i to opet kao kriva pretpostavka).

Slijedimo markacije, no put gotovo ne postoji. Sasvim je zarastao u visoku travu i koprive. Dobro smo ispekli koljena na tim koprivama, no i to je

bilo manje neugodno nego hodati po bespuću. Markacije nas vode na greben, gdje put izlazi iz šume i pred nama je strm uspon. Kada smo njega svladali (ja jedva!) ugledali smo betonski stup vrha. »Tuhobiću, ovdje ti je vrh!« naš je pobjedički poklič. Evo nas na 1105 m visine!

S vrha je stvarno lijep vidik. Odlično se vidi cijeli stjenoviti masiv Risnjaka, vidi se Kvarnerski zaljev, otok Krk, vrhovi Kapele, Medviđak i Kobiljak na koje vodi i markirani put s Tuhobića prema istoku. Ulazi u tunel Tuhobić se ne vide. Autocesta je ispod nas, i dobro se vidi istočni ulaz u idući tunel Hreljin. Prema tome, a to sam provjerio nekoliko dana kasnije vozeći se iz Rijeke prema Zagrebu, kada izađete iz tunela Hreljin, ispred vas je travnati greben Tuhobića, a na njegovom vrhu jasno se vidi betonska građevina, Ipak, ako ste za volanom, nemojte previše skretati pogled s ceste. Za bistra vremena greben i vrh vide se dosta dobro i s otoka Krka.

Prilično blizu, ali strmo ispod nas na suprotnoj strani, vidi se izviđački dom Lepenica, nedaleko od mjesta odakle smo krenuli uzbrdo. No bio sam toliko umoran, da sam jedva nešto fotografirao.

Kvarnerski zaljev s Tuhobića

Moj prijatelj i ja ispružili smo se u zavjetrini ispod stupa i skupljali snagu za povratak.

Iako naslov ovog teksta ne navodi na pomisao da će nakon pronalaska vrha biti opisan i spust s njega, ipak je primjerno da i to opišem s nekoliko rečenica, jer ni silazak nije prošao bez nedoumica. Krenuli smo putom kojim smo došli s očekivanjem da ćemo pri spustu otkriti mjesto gdje smo pri usponu promašili markaciju. Ali neposredno ispod vrha, tamo gdje put ulazi u šumu, zapazili smo markirano križanje. Markacije su, doduše, slabo zamjetljive ali sasvim jasne. Oznaka postoji i na tlu, na kamenu i na drvetu. Ravno vodi naš put kojim smo došli gore i na markaciji piše da je to put za Risnjak. To je dio Goranskog planinarskog puta. Desno je put, koji, prema onom što piše na markaciji, vodi do izviđačkog doma. Svega jedan

sat, piše na putokazu. Krećemo tim putom, staza je često korištena, dobro je vidljiva, a i markacije su dobre i česte. Put ide kroz šumu i postaje sve strmiji. Uskoro dolazimo do vrlo velike strmine, tlo je zemljano, srećom nije jako vlažno, jer dugo nije bilo kiše, pa nije previše sklisko. Kad bi tlo bilo vlažno, put bi bio gotovo neprohodan. Uz to, prema dolje se kraj strmine niti ne nazire.

Nakon sat opreznog i sporog spuštanja, dolazimo do šumske ceste. Markacija koja upućuje s ove ceste prema vrhu Tuhobića jasno se vidi. To je oznaka za one koji kreću gore. Kamo trebamo ići mi, želimo stići u dolinu?

Ovdje još nije kraj strmini. Očekujemo da ćemo naći nastavak strmog puta koji će nas odvesti do doma u dolini Lepenice. No ni putu ni markacijama ni traga. Vjerovatno zbog porušenog i izvučenog drveća put je zatrpan, a markacije su nestale. Cesta, međutim, ide ravno i na istok i na zapad, a u oba smjera postoje markacije. Na prvoj markaciji u smjeru istoka piše da cesta vodi u Benkovac (Fužinski Benkovac). To nije put koji će nas odvesti do našeg auta. Krećemo cestom u smjeru zapada. Markacije su rijetke, pa smo opet u nedoumici, kamo zapravo idemo. No cesta se pomalo spušta i to nas ohrabruje. Ipak, hodali smo možda i sat vremena dok nismo stigli do križanja koje smo prošli pri usponu. Sada smo gudurom brzo do ceste koja vodi do doma.

Od doma dobro se vidi travnati vrh. Tuhobiću, sada znamo gdje ti je vrh!

Urednički komentar

Pitanje iz naslova ovoga teksta - Tuhobiću, gdje ti je vrh? - mogli bismo postaviti i u drugom kontekstu. Naime, uvriježeno je mišljenje da je travnati vrh na kojemu se nalazi ruševni geodetski stup najviši vrh planine Tuhobić, i da taj vrh nosi isto ime - Tuhobić. Tako je označeno na mnogim zemljovidima i u planinarskoj literaturi. Međutim, pažljivi promatrač zapazit će na nekim zemljovidima nekoliko zbunjujućih podataka. Primjerice, na zemljovidu TK25 Državne geodetske uprave taj je vrh označen imenom Strgarnica, koji je planinarima potpuno nepoznat. Osim toga, spomenuti vrh s geodetskim stupom nije ni najviši na tom grebenu! Najviši vrh je Jelenčić (1106 m), a Strgarnica je osam metara niža (1098 m). Noviji zemljovidovi prikazuju da su oba vrha jednakog visoka - 1106 metara. Na nekim zemljovidima cijeli je greben označen imenom Strgarnica, pa nije jasno odnosi li se taj naziv samo na jedan vrh Tuhobića, ili na cijelu vršnu zonu (kao npr. Sljeme na Medvednici). Može se pronaći i podatak da je Strgarnica (1098 m) jedan od vrhova na grebenu između Tuhobića (1106 m) i Jelenčića (1106 m). Uglavnom, upitno je jesu li junaci iz ove priče nakon svih uzbudljivih pristupnih pustolovina doista bili na najvišem vrhu Tuhobića. Zbrka je prilično velika jer nije jasno niti koji je vrh na Tuhobiću najviši niti kako se zove, i sva je sreća da pitanje koji je najviši vrh Tuhobića onima koji uživaju u planinarenju nije osobito važno.

Alan Čaplar

Priča o ljubavi

Klara Jasna Žagar, Sesvete

Ovo je priča o ljubavi i razumijevanju, poučna priča o duhovnosti, prožeta prozračnim dahom romantike. Njome želim dočarati duh planine, njezine običaje, mirise i zvukove koji u njoj obitaju i koji njezin krajolik čine mistično lijepim.

U rano jutro, početkom ljeta, Kamenjak, divlji i romantičan, izgleda tako ponosno neovisan. Smješten na istočnom rubu velike ravnice Grobničkog polja, bez zeleni, ptica pjevica, bez sjena i rose, dostojanstven je i čini se da za svoju ljepotu ne traži ništa zauzvrat. Jutarnji je zrak svjež i lagano miriše na djetelinu. Raznobjjni leptirići lepršaju laganim krilima s cvijeta na cvijet, a zlatna mara mirno se odmara na mome dlanu. Neprimjetna, fina prašina što lebdi

između neba i zemlje omekšava tamnoplavu boju neba čineći je prozirnomodrom te se čini da je dovoljno ispružiti ruku pa će prsti lako dotaknuti komadić neba, a dodir će se nošen valovima zraka proširiti na čitav Svetmir.

Nekoliko sam časaka poluotvorenih očiju promatrala prljavobijele stijene Kamenjaka kako se izdižu nad zelenim pojasmom šume i niskog raslinja te pozdravljalju ljude u prolazu. Čudi me koliko je ljudi današnji dan odabralo za posjet ovoj planini. Pitam se bi li ih bilo toliko da nije praznik i da nije toplo, mirisno ljeto. Prešla sam preko male livade obrasle žbunjem, ušla u šumu i građenom zavojitom stazom blago se uspinjala prema vrhu. Zrikavci boje meda i kamena povremeno su taknuli tanke strune svojih glasova i krenula bi pjesma ljubavna.

Mali Kamenjak
i more s vrha
Kamenjaka

KLARA JASNA ŽAGAR

Lujzinska
cesta i vrhovi
prema Platku s
Kamenjaka

Nakon pojasa šume staza je ušla u područje kamenog bespuća. Činili su ga nemarno razbacani vapnenački blokovi oštih rubova i dubokih brazda na kojima je jasno vidljiva graditeljska, a istovremeno i razorna moć prirode. Kamen je izrezbaren poput drvenog stalka pripremljenog za postavljanje neke svete knjige, iz koje će upravo početi čitanje poglavlja o svjetlu, strpljenju i ljepoti ljubavi. Planina je svjetlost zemlje, svjetiljka u prozoru u trenutku dok se jarka zvijezda pali na noćnom nebu. Kroz prozore, otvorene u strmim, razgranatim hridima, pogled doseže Kvarnerski zaljev i moćan masiv Učke, kamenu pregradu između mora i kopna istarskog poluotoka.

Pod stijenom pored puta neupadljivo je ležala elegantna, vitka bjelica. Te se zmije često nalaze u kamenjarima. Vole se sunčati pa nije neobično da je susrećem baš danas i baš ovdje. Bježe od

ljudi, ali često se ne osjećaju ugroženima pa ostanu na mjestu na kojem su zatečene. Njihov ugriz za čovjeka nije otrovan, ali je neugodan, osobito za djecu. Pozdravljam je sa smiješkom, a ona nezainteresirano gmizne pod kamen. Ipak upozoravam jednu obitelj na njezinu prisutnost. Djeca ne bi trebala skakati planinom bez roditeljskog nadzora. Razigrana su i nestaćna, i ne znaju kakve sve opasnosti krije naoko bezopasan kamenjar.

Mala skupina žena, muškaraca i djece, a s njima i jedan pas, sjedila je na čudnim kamenim blokovima koji čine vrh. Okrenuli su glave prema meni u trenutku kad sam ushićenim korakom stupila na glavicu Velikoga Kamenjaka. Zazvala sam im dobar dan, sjela na kamen i pustila da se planina prostre pred mnom poput otvorene knjige u kojoj su ispisane najljepše riječi o nadi, ustrajnosti i neprolaznoj ljubavi. Sunce je

blistalo nad oslikanim goranskim pejzažima i jasno izraženim vrhovima masiva Obruča, bacajući sjene bijelih oblačića, tamnih mrlja na krošnjama stabala i svijetlozelenim planinskim travnjacima. Suri orao* uznemiren je napustio svoje gnijezdo skriveno negdje u žbunju na stijenama i snažnim krilima odlebdio u daljinu. Skladni, ritmični zvukovi

lagoga ljetnog povjetarca dopirali su s meni nevidljivog mjesta. Okretala sam glavu i nježno poput spužve upijala slike kuštravih planinskih vrhova rasutih u daljinama, obećavši sebi da će zauvijek ostati u mome sjećanju kao slatke uspomene, najdraži dio mog života.

Iako se nisam pogledala u ogledalo, znala sam da mi je lice zbog osmijeha koji su oblikovale moje usne postalo ljepše, a njegove crte, koje nas drugim ljudima čine privlačnima ili nepristupačnima, postale su mekše i ugodnije. Osjećala sam, primala i prihvaćala sve što je bivalo oko mene – i u meni. Snovi su poput oblaka mijenjali oblike i boje i bili su neuvhvatljivi. Odagnavši sanjnost koja me obuzela na ljetnom suncu, stavila sam naprtnjaču na leđa, uzela štapove u ruke i krenula niz planinu.

Vrh Kamenjak

- * Suri orao (*Aquila chrysaetos*) ugrožena je vrsta hrvatske ornitofaune, prema najnovijim podacima i kritično ugrožena. Razmjerno zdrava populacija u Hrvatskoj je prisutna samo na području sjevernog Jadrana (Cres, Lošinj, Učka, Čićarija i šira okolica Rijeke). Glavni su razlozi ugroženosti surih orlova smanjenje brojnosti vrsta kojima se hrane, prvenstveno jarebica i zečeva, trovanje, nezakonit odstrel i uznemiravanje na stijenama na kojima se gnijezde. Izvor: Udruga BIOM (2015.) Monitoring ptica značajnih za Park prirode Učka [online]. Dostupno na: <http://www.biom.hr/projekti/monitoring-ptica-znacajnih-za-park-prirode-ucka/> [13. srpnja 2015.]

KLARA JASNA ŽAGAR

Na Šćirovac i Sv. Iliju s Bukovca

Željko Sporiš, Zagreb

Subotnje jutro osvanulo je maglovito i pomalo tmurno. Jutarnja kava nije me baš posve razbudila, ali potpuno me razbistrio poziv kolege Ivana s Biokova, koji je glasio otrilike ovako: »Što čekate, što se premišljate, nema ni govora o najavljenoj grmljavini i lošem vremenu. Pakirajte ruksake i dodite, mi vas čekamo na Bukovcu!« Supruga i ja više nismo dvojili jer smo bili svjesni da je to rijetka prilika da nas netko odvede na Šćirovac. Sjedamo u auto i već u dva popodne parkiramo se kraj zaselka Škrabića u Gornjim Brelima, gdje počinje markacija prema planinarskoj kući Bukovac.

Prvi predah na dobro označenoj stazi, koja većim dijelom prolazi kroz šumu, imamo kod crkvice sv. Nikole. Malo dalje je nešto sipara, a u šumi izvor hladne vode s pojilom za konje i mule koji ondje slobodno pasu. Zbog njih i teških ruksaka malo zapinjemo u prometu. Ipak, nakon tri sata lagana hoda evo nas na prekrasnoj livadi u dnu koje se nalazi planinarska kuća Bukovac (1030 m). Nedavno je obnovljena i izgleda vrlo lijepo; o njoj se

Planinarska kuća Bukovac na sjevernom dijelu Biokova

ŽELJKO SPORIŠ

skrbi PD »Pozjata« iz Brela. Popodne i večer provodimo u ugodnom druženju i planiranju sutrašnje ture kojom namjeravamo doći do Šćirovca (Miletnjaka) i dalje do vrha Sv. Ilike.

Sunčano jutro svijeće ugodno svježe, konji oko kućice već pasu iskričavo rosnu travu, a ekipa u sastavu Ruža, Ivan, Dragica i moja malenkost spremna je za polazak. Put nas najprije vodi šumovitom udoliniom Bukovačke drage, pa potom lijevo, strmo na hrbat Zeca i dalje do planinarskog skloništa Kale (1480 m), zapravo kontejnera postavljenog na livadi, kraj pojila za konje. Nakon kratka predaha nastavljamo dobro označenom stazom preko nekoliko kamenitih grebena i udolina.

Dok prolazimo netaknutom divljinom, vrijeme brzo prolazi i uskoro stizemo na sedlo podno Šćirovca, a za nekoliko minuta i na vrh. Čini nam se da smo prilično brzo i lako došli do njega, s obzirom na to da ga prati glas jednog od najteže dostupnih u Hrvatskoj. Slijedi obvezno fotografiranje, kratak odmor i uživanje u vidicima. Nastavljamo prema Sv. Iliju uskim, kamenitim grebenom, koji

ŽELJKO SPORIŠ

Po krševitom
grebenu prema
Sv. Iliju

Vrh Šćirovca
i pogled na
biokovski greben
(prema Sv. Iliju i
Sv. Juri)

nas oduševljava. Dan je bio lijep i sunčan, s malo ugodnog povjetarca, a vidik s grebena fantastičan. Lijevo, u dolini, vidi se Zagvozd, a u daljini bosanske planine, Troglav, Kamešnica i druge. Desno, ispod nas, u prvom je planu Bast, a dalje more i prekrasni otoci. Zaista je vrijedilo truda! Na vrhu Sv. Iliju utiskujemo žig u dnevnike HPO-a, slikamo se i zatim bez žurbe vraćamo. Još se jednom uspinjemo na Šćirovac, da ga što bolje urežemo u sjećanje, a potom polako silazimo do Kala.

Kako smo se previše zadržali na grebenu uživajući u lijepom vidiku, nije nam ostalo vremena da svratimo do obližnje špilje Pozjate, koja slovi kao jedinstven prirodni fenomen sa stalnim izvorom pitke vode. Stočarima i poljodjelcima koji su ljeti boravili na Biokovu ta je špilja služila kao sklonište od nevremena. Pozjata će biti dobar razlog da ovaj pohod ponovimo. Nakon kratkog odmora odlažimo s Kala na obližnji greben i bočno, po prilično teškoj stazi, oprezno silazimo u Bukovačku dragu, sve do naše baze na Bukovcu.

S malim vremenskim odmakom sređujem dojmove, a oni su ovakvi: nikada nisam došao s tako teške hodnje (na stazi smo s odmorima proveli jedanaest sati) a da sam na prvu rekao kako bih sve ponovio. Zašto? Zato što vrijedi ponovno vidjeti te zaista predivne divlje krajolike, do kojih ne može svatko doći! Osjećam se silno povlaštenim što je nama to uspjelo! Zahvaljujem Ruži i Ivanu na logistici i strpljenju koje su pokazali, a svima koji se žele popeti na Šćirovac preporučujem stazu s Bukovca. Podite, nećete zažaliti!

ŽELJKO SPORIŠ

»Otoci Dalmacije«

Devetodnevni planinarsko-turistički izlet PD-a »Dubovac«

Željko Ivasić, Karlovac

Trideset i dvoje ljudi, malene spavaonice s krevetima na kat, četiri toaleta, skučen prostor – kratak je to opis planinarsko-turističkog pohoda nazvanog »Otocí Dalmacije«, koji je ovoga lipnja priredio PD »Dubovac« iz Karlovca. Na nagovor nekoliko kolega vodiča prihvatio sam se organiziranja tog pohoda. Nakon godina rada u alpinističkom i speleološkom odsjeku planinarskog društva pronašao sam zadovoljstvo i u Vodičkoj službi HPS-a i Stanici planinarskih vodiča Karlovac. Kako i inače volim more i jedrenje, prvotna je namjera bila plovidba jedrilicama i uspon na vrhove južnih jadranskih otoka uvrštenih u Hrvatsku planinarsku obilaznicu. Nakon kalkulacija i razmišljanja odustao sam od toga plana zato što bi voditelj jedrilice ili skiper morao ostati u blizini broda i ne bi se mogao penjati na vrhove. Unajmljivanje skipera znatno poskupljuje aranžman, a plan je bio da uzmemo četiri plovila. Nije u redu da neki hodaju, uživaju i druže se, a skiperi (čuvari) ostaju zakinuti.

Pretražujem internet kako bih pronašao plovilo koje može povesti tolik broj ljudi i ubrzo ga pronalazim. Pitanje je samo kolika je cijena i hoćemo li ići na pet ili sedam dana. Uz pomoć prijatelja pronalazim agenciju i nekoliko termina. Planiramo polazak 12., a povratak 20. lipnja. Brod se zove »Omladinac«, a tvrtka »Katarina Line«. Vlasnici su povezani s Karlovcem, tako da i svi pregovori i dogовори prolaze u najboljem redu.

Preostalo nam je još samo riješiti kako iz Karlovca stići do Splita, početne točke našega puta. Autobusi su brži, ali i skuplji pa ćemo željeznicom. Uz ponešto komunikacijskih poteškoća (npr. ne rade putem e-maila nego telefaksa), sve sređujem: povratne karte Karlovac – Split, popust za skupinu, čak i mogućnost promjene vremena povratka. Nakon punih dvadeset pet godina vozit ću se vlakom, a na povratku štoviše u nagibnom!

Avantura počinje. Petak je, 23:44. Brzi vlak, na naše iznenadjenje točan, kreće iz stanice Karlovac.

Konduktor nas upućuje u naš vagon: »To je za vas«, a na vratima kupea još veće iznenadjenje – natpis: »Rezervirano – PD ‘Dubovac’«. Ugodno smo iznenadjeni; dobro je počelo. O udobnosti ne bih; ona je onakva kakvu je sami sebi stvorite. Sjedalice se razvlače pa u kupeima imamo gotovo krevete (ako nas nema više od četvero). Posebno treba paziti na čarape, rezervne obvezno, po mogućnosti čiste.

Vlak dolazi u Split gotovo točno na vrijeme. Prtljagu, nakon dogovora s kapetanom, ostavljamo na pramcu ugovorenog »Omladinca«, koji su naše znatiželjne oči vrlo brzo zapazile. Izvrsno! Bez tereta možemo lunjati Splitom, otići na kavu i odmorni pričekati početak puta. Jutarnja kava na splitskoj rivi, pa tko to more platit!?

Vrijeme nas zasad odlično služi, nije prevruće, taman »za gušta«. Po dogovoru, svi se nalazimo ispred broda u zakazano vrijeme, upoznajemo kapetana Antu i njegovu posadu, četiri mornara. Među njima su kuhan i konobar, a ostali za druge potrebe. Svi putnici unaprijed znaju broj svoje kabine (to morate javiti i agenciji prije puta). Komentari na smještaj očekivani su: »kako je to malo, usko«, »tko će tu spavati«, »gore ili dolje«... ali je sve u svemu u redu. Slijede ručak i polazak.

Uspon iz Staroga Grada na Svetog Nikolu, najviši vrh Hvara

Prva promjena putnog plana: zbog vremenjskih neprilika ne idemo u Svetu Nedelju na Hvaru, nego u Starigrad. Jugo je u jačanju pa pristajanje u Svetoj Nedelji nije prikladno. Nije važno, Starigrad je lijep, posebno kad su izletnici saznali da se nakon dolaska mogu kupati na obližnjoj plaži. Pojavljuje se neprilika: Sveti Nikola, najviši vrh Hvara, razmjerno je daleko od Starigrada, a posebno po pripeci koja se sutra očekuje. Neprilika je ubrzo riješena uz pomoć telefona i ljubaznog voditelja Čazmatransa: postoji redovna autobusna linija Starigrad – Hvar. Povratak ću organizirati za vrijeme pohoda: autobus redovne linije skrenut će s rute i pokupiti nas u Gornjem Dolu, prekrasnome mjestu u unutrašnjosti Hvara, kod još ljepše crkve svete Ane. Tako je i bilo.

Prvi službeni dan našeg izleta dobiva ocjenu pet. Dodatan trošak autobusne karte nikome nije zasmetao nakon lijepog izleta na vrh Hvara. Mirisi nebrojenih biljaka, posebno lavande, ispunili su nam cijeli dan. Neoprezno uživajući u polju lavande, jedna se izletnica (poslije prigodno prozvana Lavandina), spotaknula i leđima pala na grm te se ubola na drvenasti dio stabljike. Izletnici

su pokazali da vladaju znanjem prve pomoći, a nije naodmet bilo ni to što se među nama našla i jedna medicinska sestra. Na silasku sa Svetog Nikole prema Dolu druga se izletnica poskliznula na tvrdoj podlozi posutoj sitnim kamenićima. Na žalost, njezinu i našu, poslije se pokazalo da ozljeda nije bila bezazlena. U ambulanti doma zdravlja u Korčuli utvrđili su napuknuće ili lom jedne koščice u zapešću. Djelomična udlaga, mirovanje... No, izdržala je do kraja s takvom ozljedom, sudjelujući na gotovo svim usponima koji su slijedili. Pohvala našoj hrabroj Vlasti!

Na večernjem sastanku s kapetanom broda dogovoreno je da je naš sljedeći cilj Bol na Braču. Nakon još jednog noćenja u Starigradu, ujutro smo u Bolu. Skupina koja ide na Vidovu goru izravno iz Bola ne gubi vrijeme i kreće odmah uzbrdo. Vrijeme joj je naklonjeno, pri moru je vruće, ali se na većoj visini vide i oblaci. Za uspon od 0 do 780 m – nije loše. Ostatak ekipe kreće kombinacijama do istog cilja. Vrh je osvojen na dva načina!

Na vrhu je bilo smijeha jer je dio kombinacije izgledao poput stranih turista u hrvatskim

priobalnim planinama. Naime, na vrh je stigao u japankama. Jedna se ekipa odvaja i bez pret-hodnog dogovora otišla u posjet pustinji Blaca. Nastao je problem jer je zbog najave nevremena kapetan broda odlučio na brzinu premjestiti brod na sigurnije, tj. u Makarsku. Posebnim taksi-jem odlazim ususret »pustinjacima« kako bismo dobili na vremenu. Svi sretni, upućujemo se prema Makarskoj, kamo stižemo po mraku.

Ujutro nakon doručka krećemo prema Korčuli. Grad Marka Pola dočekuje nas već u pravom ljetnom ugodaju, prepun turista, željnih svega doboga što hrvatski turistički potencijal može pružiti. Korčula to sigurno može: povijest, znamenitosti, dobra gastro-ponuda i to sve na razmjerno malom prostoru. Naša je ekipa to u cijelosti iskoristila i još kad smo večer završili uz blues glazbu u jednom od brojnih restorana i kafića, doživljaj je bio potpun.

Sutradan krećemo autobusnom linijom u smjeru Vele Luke, točnije, do zaselka Male Kapje između Smokvice i Blata, polaznoj točki za sljedeći cilj, vrh po imenu Kom. Prvi je jutarnji autobus malen, ima tridesetak sjedala, pa u njega raspoređujemo sporiji dio našeg društva. Uz nas će biti i nešto drugih putnika. Ostatak je ekipi kondicijski i fizički jači. On dolazi poslije, velikim busom. Na vrhu se susrećemo. Na povratku posjećujemo poljoprivredno gospodarstvo u Maloj Kapji, koje nudi dobro vino i tek dozrele breskve.

Po povratku na brod dogovaram se s kapetanom o dalnjem putu. Vrijeme nam nije osobito naklonjeno pa se savjetujem s poznanicima na Korčuli koji poznaju more i njegove čudi. Odgovor je više-manje jednak: odlučuje kapetan broda! Znači, ne idemo prema Lastovu, već se vraćamo prema kopnju, u Omiš. Vrijeme kroji plan. Nakon ulaska u luku Omiš svi smo bili oduševljeni pogledom na grad, stijene i vijugavu Cetinu, tako da je i nezadovoljstvo »gubitkom« Lastova splasnulo. Bit će prilike, otoka i brda nekom drugom zgodom.

Dio društva odlazi na Omišku Dinaru, a ostali posjećuju vidikovac i tvrđavu iznad grada. Prekrasan vidik s vrha očarava sve. Nastavak slijedi nakon kratkog, ali uspješnog cjenkanja pa unajmljenim brodom odlazimo Cetinom prema Radmanovim mlinicama. Malo razgledavanja, okrjepe i razgovora, i vrijeme je za povratak. Večera i nakon nje još malo obilaska Omiša.

ŽELJKO VASIC

Uspon na Velu Stražu na Šolti

Sljedeći dan mijenjamo plan i odabiremo Šoltu, mjesto Stomorsku. Izvorni plan nije uključivao Šoltu, ali sada se ta opcija pokazala dobrom. Otok je blizu polazne točke – Splita, pa je i povratak s njega uvijek moguć u slučaju nevremena. Stomorska je lijepa, a u blizini je i najviši vrh Šolte, Vela Straža. Nakon kupanja na obližnjoj plaži penjemo se prema vrhu. Vruće je, ali nas tu i tamo spašava hladovina borove šume uza staru cestu koja je nekad spajala gradić s drugim mjestima na otoku. Put nas vodi uz mjesno groblje i crkvicu. Vrh je lijepo uređen, a na njemu se ističe velik križ. Očarava vidik prema kopnju, Splitu i na sve strane svijeta. Malo truda za veliku nagradu – isplatio se! Dio društva se nakon bezuspješnog traženja bicikala po Stomorskoj upućuje na obilazak otoka. Gostoljubivost i dobrota otočana dobila je ocjenu »odličan«.

Ostao nam je još jedan dan, koji smo proveli u ljenčarenju i kupanju. Slijedi povratak – Split, uspon na Marjan, »borba« s rimskim vojnicima, susret i slikanje s Oliverom na Peristilu, obilazak stare jezgre grada i točno na vrijeme – ukrcaj u nagibni vlak za Karlovac.

Prvi dojmovi nakon ovog izleta bili su dobri, svi su bili oduševljeni. Mnogo, na trenutke i previše posla za vodiča, brza koordinacija i organizacija na terenu radi promjena plana, a sve treba imati pod kontrolom. Bez detaljne pripreme, mobilnog telefona (obvezno bez limita i s punom baterijom), ali i hladne glave, ne bi bilo moguće provesti sve što je bilo planirano, posebno kad ste plan primorani mijenjati gotovo iz sata u sat. Nakon povratak ostao je samo jedan upitnik: Kad ćemo ponovno?

Planinarenje s najmlađima

Mira Valio, Karlovac

Osluškujući bilo Karlovačana, ne tako davne 2011. godine pokrenula sam uz potporu nekolicine planinara entuzijasta malu planinarsku školu i pozvala sugrađane da se uključe u taj projekt. Ciljana skupina bila su djeca predškolskog uzrasta, u dobi od četiri do sedam godina, u pratnji svojih roditelja. Osim srca prepunoj ljubavi prema planinama i planinarenju, bila je tu i velika želja da roditeljima i djeci prenesem svoja planinarska znanja i iskustva, kako bi se što više njih odlučilo za redovit odlazak u planinu.

Koristeći se karikaturama Senaida Serdarevića iz starih brojeva »Hrvatskog planinara«, s nadom da će time zaokupiti pozornost djece, a još više njihovih roditelja, napravila sam priručnik u stripu za male planinare početnike. Roditelji bi im ga kao slikovnicu navečer, kraj uzglavlja, čitali kao uspavanku. Iz raznih izvora, uglavnom s interneta, priredila sam, po vlastitoj prosudbi, nekoliko

najvažnijih praktičnih savjeta za siguran odlazak u planinu i savjeta za ekološki svjesnog planinara. Neizostavan dodatak svemu tome bila su i pravila planinarske etike koja je na pomalo humorističan način, blizak svakome, napisao urednik ovog časopisa Alan Čaplar.

Odaziv je nadmašio sva moja očekivanja. U planinarskom domu i oko njega okupilo se gotovo stotinu mojih sugrađana, djece svih uzrasta, s roditeljima, bakama, djedovima, tetama, ujacima, strinama... I već sljedeći put doživjela sam ugodno iznenađenje – pitali su smiju li povesti sa sobom mlađu ili stariju braću i sestre, »curu« iz vrtića, prijatelj iz školske klupe.

Od tada do danas održali smo na desetke izleta i radionica, u kojima je sudjelovalo nekoliko stotina djece i njihovih roditelja. Kroz veselje, zabavu, šale, pa i poneku suzu, »osvajali« smo po suncu, vjetru, snijegu, a katkad i po kiši, najviše vrhove

MIRA VALIO

Karlovački »Klinci i klinice« kod planinarskog doma »Dr. Maks Plotnikov« pod Okićem

Pozdrav sa Špičastog vrha

našega karlovačkog zavičaja, Žumberačkoga i Samoborskoga gorja te Gorskoga kotara. Pažljivo hodajući planinarskim stazama, naučili smo što je markacija, tko je vodič, a tko »metla«. Bivakirali smo, spavalii uza svijeću u tišini planinarskog doma. U ranu jesenju večer pričali smo uz logorsku vatru strašne, pomalo nevjerljatne priče i legende, uživajući u okusu kobasicu koje smo sami ispekljili na žaru. Zašto je važno pravilno nositi ruksak i držati razmak, brzo smo shvatili penjući se četveronoške do Vodica strminom ponad Sopotskog slapa. Naučili smo i što treba učiniti ako se ozlijedimo. Sa strahopoštovanjem smo pripovijedali o karlovačkoj učiteljici Dragojli, ženi koja se u haljini popela kroz okičke stijene do gradine na vrhu. Bili smo u lovnu blago u mračnim odajama Vrlovke, u čizmama gazili po vodi špilje Tounjčice tražeći ogulinsku špiljsku spužvicu. Absajlali smo i jurili prijećnicama, naša mašta postajala je zbilja...

Kakve li smo samo pustolovine doživjeli putujući vlakom! Kolike li smo pjesmice otpjevali i kolike crteže narisali! Divili smo se Kleku, uspinjući se hrabro i odvažno njegovim strmim, kamenitim grebenom. Koliko li smo samo divljih životinja prepoznali na našim putovima i kušali šumskih plodova, a koliko tek ljubavi i veselja izazvali pozdravljujući se glasno sa svakim planinarkom u planini!

Ovog proljeća završili još jednu Malu planinarsku školu i dodijelili diplome.

Naši klinci i klinice ističu se svestranošću, ruše rekorde, ne samo na sportskim terenima, već i u školskim klupama.

Danas, nakon pet godina, vjerojatno imamo najmlađu ekipu planinara u našoj domovini, svoje klinice i klinice. Udruženi smo u »Osmicu« – Društvo za planinarenje, istraživanje i očuvanje prirodoslovnih vrijednosti.

Prostranstva zavičaja, ali i Velebita, čekaju na nas. A pred nama su ove jeseni novi klinci i klinice, nove pustolovine i novi ludi provodi.

Akcija sadnje mladica povodom Dana planeta Zemlje

Zašto u medijima nema planinarstva?

Damir Kuzmanić, Zagreb

Udnevnom se tisku često mogu pročitati savjeti o zdravlju i prehrani te upute kako zdravo živjeti i zdravo se hraniti. Kad se govorи o zdravom načinu življenja, gotovo se bez iznimke ističe potreba za kretanjem u prirodi i općenito, tjelesnom aktivnošću. Nema nikakve sumnje da je tjelesna aktivnost u današnje vrijeme veoma važna za očuvanje zdravlja.

Piše se o raznim aktivnostima, kao što su jogging, fitness, razne vrste gimnastike, hodanje, bicikлизам, ali nisam primijetio da se spominje planinarstvo kao način kretanja u prirodi, odličan za očuvanje fizičkoga i duševnog zdravlja. Pitam se zašto mediji ignoriraju planinarenje i njegovu veliku korisnost za zdravlje? Iznimka je HRT, na kojemu se povremeno govori o planinarstvu, iako najčešće u terminima koje većina građana ne može gledati, posebno oni zaposleni.

Pokušavam naći odgovor na to pitanje. Mediji očito ne znaju što je planinarstvo ni što je ono značilo i znači u povijesti i sadašnjosti našeg naroda. Evo nekoliko pitanja koja bih rado postavio novinskim »perima«.

Znate li da organizirano planinarstvo postoji u Hrvatskoj 141 godinu i da je prije 140 godina organiziran prvi planinarski izlet? (»Večernji list« to vjerojatno jedini zna jer je 2. svibnja objavio vijest o tom događaju). Znate li da su Hrvati deveti narod u svijetu koji je imao planinarsku organizaciju? Znate li koliki su i koji velikani u hrvatskoj prošlosti bili planinari? Znate li koja je bila uloga planinara u Domovinskom ratu? Znate li da u Hrvatskoj postoji više od tristo planinarskih udruga, u kojima djeluje više od 30.000 planinara? Znate li da je planinarstvo veoma širok pojam, koji nema ograničenja u pogledu pravila i ideologija? Znate li da je planinarstvo dio fizičke kulture zbog tjelesnih aktivnosti, ali da nema natjecanja, rezultata, pobjednika i poraženih? Znate li da u planinarstvu zadovoljstvo može naći svatko – izletnik,

penjač, znanstvenik, rekreativac, čovjek željan odmora i prirodnih ljepota, iz čega proizlazi da su tjelesni napor sredstvo, a da su cilj i sadržaj u duhovnom području? Znate li da planinarstvo u ljudima, uz fizičke sposobnosti, snalažljivost i prilagodljivost, razvija sposobnost za društveni život, jednom riječju, socijalnu inteligenciju? Znate li u kojoj mjeri planinarstvo čuva i jača psihofizičko zdravlje čovjeka? Znate li da je na planinarenju uvijek prisutno veselje, da se bez suzdržavanja druže ljudi različite dobi, različitog socijalnog, obrazovnog i svakog drugog statusa? Znate li da se ljudi planinarenjem pretvaraju iz »mrguda« u »smješka«? Znate li kako se ljudi planinarenjem rješavaju osamljenosti, tuge i stresova?

Planinarstvo je višedimenzionalna ljudska aktivnost. Netko uživa u ljepoti vidika, netko u planinskoj flori, netko u radosti druženja, netko u elementima pustolovine, netko u prirodnim ljepotama, netko u brzini i snazi hodanja, netko u traženju šumskih plodova, a svima je zajednička osnova kretanje u prirodi, planinarenje.

Imamo, dakle, originalan i dugovječan »hrvatski proizvod« o kojem nitko ništa ne govori, no zato se o nekim uvoznim proizvodima pišu brojni članci i citiraju razni »treneri«, koji nas uče kako hodati – »prvo na petu, pa na prste...«. Pa zar to nismo naučili već u počecima svoga života?

Nema nikakve sumnje da je kretanje veoma korisno za zdravlje i važno kao način zdravog života. Imali smo bolje nego kad se poslije napornog rada i emocionalne istrošenosti tim radom tijelo aktivira fizičkim naporima? Tu planinarstvo pruža velike mogućnosti jer je kretanje raznoliko i po različitom terenu. Cijelo tijelo mora raditi kako bi se svaldali usponi i silasci s planine. Osjećamo fizički napor, ali naše su emocionalne »baterije« prepune. Jeste li primijetili da su planinari i nakon višesatnih uspona dobre volje i da je pjesma kao odraz zadovoljstva stalna pratilja planinarskih izleta?

Spomenuo sam da u planinarstvu nema nikakvih razlika ili, nedajbože, diskriminacije. Na izletima su svi dobrodošli, neovisno o tome tko su i odakle su. Međutim, velika planinarska druženja nisu našim medijima zanimljiva jer nema ekscesa, sukoba, nereda, političara... pa sve pršti od ugodnih osjećaja koji, nažalost, nisu urednički zanimljivi. No kad bi se na planinarskom izletu ili pohodu dogodio neki eksces, osobito politički, ili bi na pohodu sudjelovao kakav političar, planinu bi preplavile kamere i novinarski mikrofoni jer bi to tada bila »vijest«. Mirno i složno druženje ljudi nije nešto o čemu bi trebalo pisati. Mislite li, dragi novinari, da je to u redu?

U travnju ove godine održan je najveći planinarski pohod na Medvednici, koji se održava već 23 godine i na koji dolaze stotine planinara iz Hrvatske i susjednih zemalja, od kojih su mnogi zahvaljujući upravo tom planinarskom događaju susreli i upoznali Zagreb. Svi ti susreti prolaze

u potpunom redu, uz predivan osjećaj druženja, zadovoljstva i prijateljstva. Jeste li ikada nešto pročitali o tom događaju, jeste li ikada nešto o tome napisali? Niste, jer to nije vijest. Vijest su ispadi, izjave političara i njihova prisutnost, a uz to se kopiput, možda, spomene i planinarstvo.

Vjerojatno će netko od vas reći: pa pišemo o alpinistima kada osvoje iznimne vrhove. Da, to je točno, ali alpinizam, o kojem katkad pišete kad se osvoji neki atraktivni himalajski ili neki drugi vrh, samo je dio planinarstva i njime se bavi mali broj iznadprosječno sposobljenih ljudi i on nikad ne može imati širinu i utjecaj na ljude kao što ga ima »obično« planinarstvo. Želio bih potaknuti i pozvati novinare da se zainteresiraju i nauče ponešto o planinarstvu, da počnu više obrađivati planinarstvo kao nešto što je dio hrvatskog bića, povijesti i sadašnjosti, ali i kao nešto što pridonoси zdravlju, upućuje na zdrav život te olakšava ljudima rješavanje teškoća svakodnevnog života.

Nada Majerić (1925. – 2015.)

Prošle sam godine, u želji da povodom obljetnice hrvatskog planinarstva napišem za „Hrvatski planinar“ ponešto o našim dugogodišnjim planinarama, upoznao gospodu Nadu Majerić. Umrla je 2. rujna i pokopana je u Zagrebu.

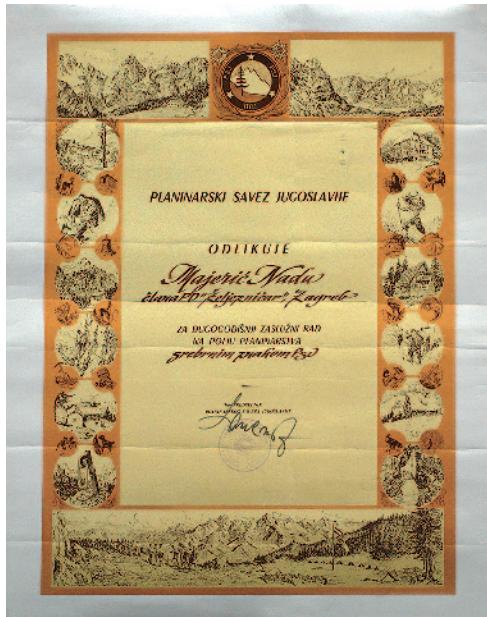
Planinari su je zvali Dundica. Rođena je 1925. godine, u Međimurju, ali je već kao dijete došla u Zagreb. Imala je sina i kćer. Do mirovine je radila u tvornici TOP u Kerestincu.

Nada je počela planinariti 1941. godine kao član HPD-a. Nakon rata od samog je početka član PD „Željezničar“. Pregledao sam i njezine planinarske iskaznice; posljednju markicu na svoju je planinarsku iskaznicu zalijepila 2010. godine. Planinarka je dakle od 1941. do 2010. godine - punih sedamdeset godina planinarenja i ljubavi prema planinama!

Godinama je bila i tajnica seniorske sekcije „Željezničara“. Bila je na svim njihovim važnijim skupovima, sletovima po cijeloj ondašnjoj Jugoslaviji, na bezbroj izleta. Vidio sam i popis vrhova koje je tijekom života obišla. Koji? Praktički svi, od Triglava pa prema jugu sve do Vitoše i Musale u Bugarskoj.

Tijekom godina dobila je brončani, srebrni i zlatni znak Planinarskog saveza Hrvatske, ali i niz drugih priznanja, značaka s obilaznicama, plaketa...

Na moje pitanje »zašto baš planine?«, jednostavno je odgovorila. »Koliko sam se u životu napatila i što sve prošla, da nije bilo planina, ne bi bilo ni mene. One su moj život, one su bile melem na moje boli.«

Što još spomenuti o našoj Dundici? U njezinom dnevniku iz 1971. pronašao sam tekst Adalberta Georgijevića, poznatog planinara i posljednjeg začasnog člana HPD-a, koji je napisao posvetu »mojoj dragoj planinarski Nadi u njen dnevnik«. Evo što joj je napisao: »A što je najljepše u planinarskome pokretu je nastanak prijateljstva i ljubavi među ljudima, prijateljstva koje ne poznaje klasne ni nacionalne razlike, nego poznaje samo čovjeka. To je moralna, etička i vječna vrijednost planinarskog pokreta. Od takvih bi ljudi trebalo biti sazdano ljudsko društvo. To je ono što trebamo prenositi mladima...«

Ljudi kao Nada okosnica su našeg planinarstva. Mali i samozatajni ljudi kao naša Nada koji su voljeli planine i živjeli za njih. Cijeli su svoj život pretočili u planinarstvo. I Nada nas je danas napustila da bi u planinama ostala zauvijek.

I zato bih završio sa četiri stiha iz jedne njezine pjesme, jer pisala je i pjesme o planinama, koji sažeto predstavljaju cijeli njezin život:

Godine su prošle mnoge,
Daleku su dani moje sreće,
Planine su sve što imam,
Njih mi nitko uzet' neće.

Krunoslav Milas

Ispravak

U nekrologu istaknutom speleologu i članu Uredničkog odbora »Hrvatskog planinara« dr. Srećku Božičeviću, objavljenom u svibanjskom broju časopisa potkrala se pogreška u datumu smrti. Srećko Božičević preminuo je 15. ožujka, pa molimo čitatelje da uvaže ispravak. Ur.

Otvoren planinarski dom »Cerinski vir« u Samoborskom gorju

HPD »Sveti Patrik« otvorio je 29. kolovoza u selu Cerini planinarski dom »Cerinski vir«. Dom se nalazi u blizini najljepšeg slapa Samoborskoga gorja pa po njemu nosi ime. Zahvaljujući donacijama te dobrovoljnim radom članova i prijatelja društva obnovljene su dvije zgrade iz 19. stoljeća, jedna kamena, a druga kameno-drvena, pa je dovršetkom radova »Cerinski vir« postao 154. planinarska kuća u Hrvatskoj.

Odmah po osnivanju, 2004. godine, »Sveti Patrik« ušao je u posjed stare zidanice i štale s jasnom vizijom obnove i nadogradnje objekata. Važniji radovi započeli su 2006., a nastavili su se intenzivno od 2008. pa do kraja kolovoza 2015. godine. Uz kuću su livade, vrtovi, voćnjaci i cvjetnjaci koje također uređuju članovi društva.

U drvenoj kući, sagrađenoj na temeljima nekadašnje štale iz 1937. i presloženoj, nalazi se manja kapela posvećena svetom Izidoru Seljaku. Na domu se nalazi mala niša s likom svetog Patrika, zaštitnika društva, a između oba objekta je vanjska kapela Majke Božje Lurdske. U prizemlju doma su velika blagovaonica, kuhinja i sanitarni čvor s tuševima. Na katu zgrade je još jedna blagovaonica, prostori za članove društva te manja planinarsko-teološka knjižnica. U potkrovlu je velika spavanaonica za noćenje oko 30 planinara. Dom ima električnu energiju, opskrba vode riješena je gradnjom velike cisterne, sabirališta krovnih voda, a moguće je i pristup automobilom.

Planinarski dom »Cerinski vir« u Samoborskom gorju

U domu vikendom dežuraju članovi HPD-a »Sveti Patrik«, a brigu oko doma vodi domar Vlado Kenda, jedan od osnivača društva. Dom neće raditi na svetkovine Božića i Uskrsa a bit će zatvoren u kolovozu.

Novi je dom 29. kolovoza uz sudjelovanje više svećenika blagoslovio mons. Nedjeljko Pintarić, a blagoslovu su prethodile svečana akademija i euharistija na kojoj je sudjelovalo oko 320 planinara, mještana okolnih sela te brojni prijatelji i donatori društva. Čin otvaranja započeo je govorom Tomislava Ivira, službenu ploču doma otkrila je Martina Razum, predsjednica HPD-a Sv. Patrika, a vrpcu su prezeli Joža Blažević, pučki

Joža Blažević i Evica Vlahović rezali su vrpcu, a Martina Razum otktrila je ploču s imenom doma

Misa prije blagoslova doma

graditelj, jedan od vodećih pučkih majstora kod obnove doma, i Evica Vlahović, najstarija članica tima koji je svoje talente ugradio u obnovu zdanja na Cerini.

Dom se nalazi neposredno uz markiranu stazu koja vodi iz Smerovišća preko Cerinskog vira prema Japetiću ili Gostinjcu svetog Bernarda i dalje do Norišćke Plješivice ili pak na Žumberak. Dom je od Smerovišća, koje ima autobusnu vezu sa Samoborom, udaljen samo dvadesetak minuta lagana hoda, a markacije su vidljive, jasne i nedavno obnovljene.

HPD »Sv. Patrik« i njegovi vrijedni članovi, obnavljuajući staru zgradu i pretvarajući je u planinarski dom, pružit će brojnim planinarima koji posjećuju Samoborsko gorje još jedno mjesto za okrjepu te kraći ili dulji boravak u ovom prelijepom dijelu Samoborskoga gorja.

Radovan Librić, Gordana Ivir

Fotografije: Nikola Vuković, Tomislav Ivir

VIJESTI

Gospicani slavili na Triglavu

Da se visokogorskim planinarenjem mogu baviti ljudi svih dobi, najbolje svjedoči primjer četvero članova PD-a »Željezničar« iz Gospića, koji su se 7. kolovoza popeli na Triglav, upravo na dan obilježavanja 120. obljetnice postavljanja Aljaževog stupa. Predvođeni najstarijim među njima, Tomislavom Čanićem, iz planine Blato iznad Bohinjskog jezera pošli su Milan Klobučar (55), Igor Šikić (30) i Rea Klobučar (13). Najteže je bilo prvi dan, kad se išlo neobilježenom stazom preko Krsteniškoga (1877 m) i Jezerskog Stoga

(2040 m), uza strmo spuštanje do Malog polja prema Vodnikovom domu (1817 m), a odatle dalje do planinarskog doma Planika (2404 m). Tu se zanoćilo, a sutradan krenulo osiguranim putom preko Malog Triglava (2725 m) prema najvišem vrhu Slovenije. Za završni dio uspona potrebno je malo strpljenja jer se na vrlo uskom prostoru treba mimoći s planinarama koji silaze s vrha.

Na vrhu je održana svečanost u povodu 120. obljetnice slovenskog planinarstva, koju je predvodio predsjednik Planinarske zveze Slovenije (PZS) Boris Rotovnik. PZS je 7. kolovoza odredio kao dan svoje središnje proslave jer je toga dana 1895., na inicijativu dovškog župnika Jakoba Aljaža, na vrhu postavljen stup (zapravo valjkasto sklonište). Na kraju proslave svim su sudionicima skupa podijeljene prigodne razglednice. Gospičanima je posebno zahvaljeno na ciljanom dolasku na taj događaj, pa su tako dobili čast da se na vrhu fotografiraju s dužnosnicima PZS-a, predsjednikom Rotovnikom, dopredsjednikom Tonetom Jesenkom i tajnikom Matejom Plankom.

Silazak s vrha bio je posebno dojmljiv, a najmlađi, Rea i Igor, bili su oduševljeni prekrasnim vidicima na vrhove Julijskih i Kamniških Alpa, Karavanki te susjednih, austrijskih i talijanskih Alpa. Manje od jednoga sata trajalo je spuštanje niz triglavске stijene do doma na Planiki, a slijedio je silazak prema kući na Dvojnom jezeru, gdje je trebalo zanoćiti.

Treći dan započeo je laganim usponom do prijevoja ispod Štapce (1851 m), a nastavio se planinarenjem preko Dednog polja (1560 m) do Koče na Planini pri

Proslava 120. obljetnice Aljaževa stupa

Gospički planinari na putu prema Triglavu

jezeru (1453 m) i zatim silaskom u Staru Fužinu. Prolazak kroz Dedno polje autora ovog priloga na trenutak je vratio u sjećanje na prizore kada je prije četrdeset i više godina prolazio ispod Badnja, Vaganskog vrha i Tulovih greda na Velebitu, gdje je tada još bilo mnogo gorštaka koji su čuvali stada goveda, ovaca i koza. Kruna izleta bio je posjet Ribčevom Lazu i fotografiranje ispred spomenika četvorici odvažnih koji su se prije uspeli na Triglav. Na tom se mjestu autor ovog napisa fotografirao prije 35 godina na otkrivanju spomenika.

Tomislav Čanić

Prvi pola godine PD-a »Izletnik«

(Pre)vruće ljetne večeri, sredinom srpnja, u prostoru mjesne zajednice u blizini Kvatrića, okupilo se veselo društvene od 40-ak djevojaka i mladića. Gotovo da u prostoriji nije bilo mesta za sve, pa se druženje prelilo i u obližnji park. Radoznala licu virkala su s prozora okolnih zgrada. Što se to događa? Koji je povod ovom okupljanju? Povoda je dakako bilo - kako bi se družilo,

razgovaralo, upoznalo nove ljude, kušalo pivo kućne radnosti i proslavilo prvih pola godine postojanja jednoga mladog i po mnogo čemu posebnog planinarskog društva – Društva koje je u kratkom vremenu mnogima postalo nezaobilazan način provođenja vikenda, druženja srijedom navečer, ali i puno više od toga.

Sve je počelo hladnog siječanskog petka, točnije 16. siječnja 2015., u podrumu Inine zgrade, u prostoru Galerije Miroslav Kraljević. Slično kao 20-ak godina ranije, samostalnost je i ovaj puta počela u podrumu Inine zgrade. Samostalnost kažemo, s obzirom na to da je jezgra novog društva nastala od članstva jednoga zagrebačkog planinarskog društva s dugom tradicijom. Nakon dobro posjećene i od svih nazočnih pohvaljene osnivačke skupštine i zabave do dugo u noć, rođeno je PD »Izletnik« i odmah se započelo s izletničkim aktivnostima.

U prvih 6 mjeseci organizirali smo 19 službenih planinarskih izleta te 4 biciklističke »ekspedicije«, uz bezbroj neformalnih druženja, sastanaka, predavanja i zabava. Izletovali smo po svima dobro znanim lokacijama poput Zavižana, Kleka, Svetog brda i Učke. Isto-vremeno smo se posvetili i istraživanju manje znanih ili popularnih destinacija poput Osoršćice na Lošinju, Fruške gore u Vojvodini, Papuka i Ivanšćice. Pregazili smo metre snijega na Medvednici kako bismo svjedočili rekonstrukciji bitke kod Donje Stubice. Organizirali smo niskogorski karneval po zagorskim bregima. Biciklirali smo po dvorcima ozaljskog kraja, provezli Panonski put mira kroz Baranju sve do Sombora i isprobali nadaleko poznatu Parenzanu u Istri. Zahvaljujući izuzetnom gostoprimstvu članova kluba penjača po drveću »Fruška gora« istraživali smo i najviše krošnje Vojvodine. Popis bi se mogao nastaviti.

Uz potporu vijeća gradske četvrti Maksimir nakon osnivanja dobili smo ubrzo na korištenje jednom tjedno

Na otoku Lošinju

U Triglavskom nacionalnom parku

prostor u blizini Kvaternikovog trga gdje se svake srijede održavaju sastanci, predavanja i najavažnije od svega – druženja.

PD »Izletnik« danas ima više od 50, uglavnom mlađih članova. Jednostavnom statistikom koju smo izradili povodom proslave 6 mjeseci Društva, izračunali smo da je na dosadašnjim izletima sudjelovalo gotovo 300 planinara. Računajući da je većina njih u članstvu PD-a »Izletnik«, došli smo do grubog izračuna da je u prvih 6 mjeseci svaki član pohodio u prosjeku 5 izleta. Nije loše!

Planovi za budućnost mnogobrojni su i ambiciozni. Ljetna ekspedicija u Dolomite, biciklistička ekspedicija kroz Gorski kotar, uspon na najviši vrh Mađarske, safari na Velebitu, tko-pjeva-zlo-ne-misli izlet u Samoborsko gorje, potraga za novim/većim društvenim prostorom i organiziranje opće planinarske škole »Plaško 2016« samo su neki od planova koje trenutno smijemo otkriti. Pratite nas na webu i društvenim mrežama te nam se pridružite na druženjima u gradu i u prirodi.

Damir Ivanković

INFO:

Sastanci se održavaju srijedom od 21 h u prostoru vijeća gradske četvrti Maksimir na adresi Trg Vlaha Bukovca 3 (Mašićeva ulica u blizini Kvatrića).

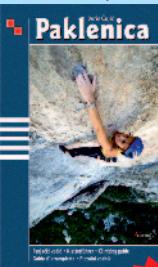
Više podataka o PD-u »Izletnik« (vijesti, izleti, učlanjenje) na web stranici www.pdzletnik.hr te na otvorenoj Facebook stranici www.facebook.com/PDIZletnik.

»Mosorov« natječaj za najbolju planinarsku fotografiju

HPD »Mosor« iz Splita i ove godine organizira planinarski foto-natječaj. Ocenjivat će se fotografije u šest kategorija: 1. Alpinizam, penjanje, turno skijanje, 2. Speleologija, 3. Planinski pejsaži, 4. Biljni i životinjski svijet, 5. Čovjek u planini, 6. Planina i priroda u apstraktnoj fotografiji. Svaki sudionik može poslati

PENJAČKI VODIČI • KARTE • POSTERI

Autor: Boris Čujic

PAKLENICA
Penjački vodič

288 stranica • Format: 12,5 x 21 cm

Autor: Boris Čujic

CROATIA
Penjački vodič

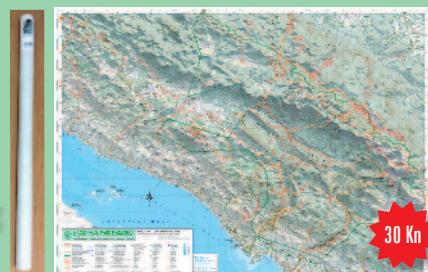
544 stranice • Format: 12,5 x 21 cm

NP PAKLENICA - Planinarska karta

Format: 90 x 70 cm

POSTER

Karta u kartonskom tuljcu. Format: 90 x 70 cm

30 Kn

Format: 90 x 70 cm

PAKLENICA Anića kuk POSTER

Format: 68 x 48 cm POSTERI u kartonskom tuljcu. Format: 68 x 48 cm

25 Kn

Divočine POSTER

25 Kn

NACIONALNI PARK
PAKLENICA
Anića kuk

Format: 60 x 42 cm

PAKLENICA Anića kuk - Panoramska karta
Najpopularniji penjački smjerovi

POSTER u kartonskom tuljcu.

30 Kn

Astroida d.o.o.

www.astroida.hr
astroida@astroida.hr

HR • 10000 ZAGREB • Bribirska 37
Tel./Fax: +385 (0)1 3026-910

ŠALJEMO POUZEĆEM !

PRODAJNA MJESTA:
HPS, Iglu šport, Vrhunac, NP Paklenica

najviše 5 fotografija po kategoriji. Fotografije se mogu poslati u jpg ili tif formatu, pripremljene za razvijanje na veličinu 40 x 60 cm, u rezoluciji 300 dpi. Uz pošiljku svakako treba napisati sljedeće podatke: ime i prezime autora, adresu, telefon, e-mail adresu, ime planinarskog društva, naziv fotografije i mjesto snimanja. Fotografije moraju biti odvojene po kategorijama. Rok prijave je 10. studenoga 2015. Fotografije se primaju na adresu: HPD »Mosor«, Split, Sinovčićeva 2, p.p. 233, 21001 Split, s naznakom »Za natječaj« ili putem e-maila fotonatjecaj.mosor@gmail.com.

Stručni žiri će odabrati fotografije koje će biti izložene u Foto klubu »Split« od 24. studenoga do 10. prosinca. Žiri će također odabrati najbolju fotografiju iz svake kategorije. Podrobnije informacije dostupne su na webu »Mosora«.

Sofija Nikolin i Denis Vranješ

Proslavljen dan Planinarskog saveza županije Splitsko-dalmatinske

U nedjelju 12. rujna proslavljen je Dan planinara županije Splitsko-dalmatinske. Toga dana 300 planinara priključilo se tradicionalnom pohodu do kapelice hrvatskih mučenika na sjevernim padinama Mosora, u predjelu Šatorak (750 m).

Planinari, ljubitelji prirode i članovi Udruge hrvatskih dragovoljaca Domovinskog rata, krenuli su prema cilju oko 8 sati, a do njega stigli u 10 sati. Misu na Šatorku predvodio je mjesni župnik Dugopolja, don Mirko Bitunjac, uz koncelebraciju don Dražena Balića. Nakon misnog slavlja nazočne su pozdravili Mladen Balić, predsjednik HPD-a »Ljubljan« Dugopolje, te predsjednik Planinarskog saveza županije Splitsko-dalmatinske Filip Balić. Prisutne je također pozdravio i proslavljeni alpinist Stipe Božić.

Vrijedni domaćini iz HPD-a »Ljubljan« pobrinuli su se da sve prisutne počaste hranom i pićem. Veliko im hvala! Skupu su se odazvali planinari iz društava »Ante Bedalov« Kaštel Kambelovac, »Malačka« Kaštel Stari, »Kozjak« Kaštel Sućurac, »Dinaridi«, »Mosor« i »Split« iz Splita, »Jelinak« Trilj, »Sveti Jure« Solin, »Promina« Drniš te dragi gosti - planinari iz Planinarskog saveza Herceg-Bosne i članovi PD-a »Cincar« iz Livna.

Pjesma, šale i dogovori za skoro viđenje potrajali su do kasnih popodnevnih sati. Hodočašće do kapelice hrvatskih mučenika, vrijedni članovi Udruge hrvatskih dragovoljaca Domovinskog rata i članovi HPD-a »Ljubljan« nastaviti će i dalje, a Planinarski savez županije splitsko-dalmatinske svoj će dan proslaviti i iduće godine, na nekom drugom mjestu.

Filip Balić

Planinari kod kapelice hrvatskih mučenika na Mosoru (Šatorak, 750 m)

Pola stoljeća doma na Poklonu

Više od dvjesto planinara odazvalo se pozivu PD-a »Opatija« da se pridruže obilježavanju 50. obljetnice otvorenja planinarskog doma »Poklon« 12. rujna. Svečanost je održana pod pokroviteljstvom Grada Opatije i Javne ustanove »Park prirode Učka«. Gradnja Doma započela je u srpnju 1962. i trajala četiri godine, a na njegovu otvorenju 12. rujna 1965. sudjelovalo je stotinjak planinara iz Opatije i riječke regije. Od otvorenja pa sve do danas dom je najvažnije ishodište i stječište planinara na Učki i Čićariji. Posljednjih je godina temeljito obnovljen, prije svega nesebičnim zalaganjem i volonterskim radom brojnih članova i prijatelja PD-a »Opatija«, a dijelom i uz finansijsku pomoć HPS-a.

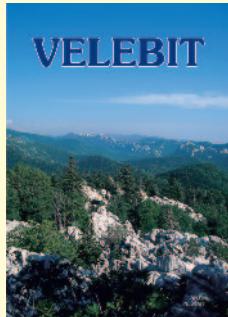
Proslava 50. rođendana doma započela je okupljanjem sudionika oko 9 sati na parkiralištu, a u 9:30 započeo prigodni program obilježavanja pozdravnim govorima i predstavljanjem rada doma kroz posljednjih 50 godina, čija je povijest prikazana i u informativnom letku koji se dijelio na proslavi. Protokolarni dio programa otvorio je i zatvorio Mješoviti zbor »Maestral« iz Veprinca, a prisutnima su se obratili predsjednica PD-a »Opatija« Mirjana Brumnjak, gradonačelnik Grada Opatije Ivo Dujmić, ravnatelj JU PP Učka Egon Vasilić, predsjednik IO HPS-a Vladimir Novak

Glazbeni dio svečanosti na Poklonu

i predsjednik IPS-a Vladimir Rojnić. Nakon svečanog dijela sudionici su se uputili tri organizirane ture na: Poklon – Vojak – Poklon, Poklon – Slap Banina – Poklon ili Poklon – Crkveni vrh – Poklon. Kako bi se dostoјno obilježilo pola stoljeća izgradnje jedinog planinarskog doma na Učki, izrađen je i prigodni dnevnik koji se mogao ovjeriti žigovima s pojedinim tura i jedinstvenim pečatom napravljenim posebno za ovu prigodu. Po završetku planinarskih tura organiziran je besplatan ručak za sve sudionike, a sve se nastavilo druženjem i smijehom do kasnih popodnevnih sati. Ivana Eterović

PREKO 60% POPUSTA !!!

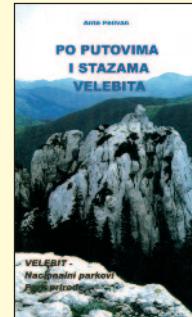
VELEBIT
Autor: **Ante Pelivan**
- fotomonografa
- bogato ilustrirana u boji
- format 30 x 21 cm
- 194 stranice
- tvrdi uvez
CIJENA: 190,00 kn

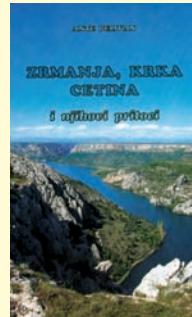
PTICE
Autor: **Davor Krnjeta**
- format 20,5 x 12 cm
- 350 fotografija u boji
- 360 stranica
- tvrdi uvez
CIJENA: 260,00 kn

VODIČ PO PRISTUPAČNIM ŠPILJAMA I JAMAMA U HRVATSKOJ
Autor: **Vlado Božić**
- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 300 stranica
- tvrdi uvez
CIJENA: 210,00 kn

PO PUTOVIMA I STAZAMA VELEBITA
Autor: **Ante Pelivan**
- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 240 stranica
- meki uvez
CIJENA: 60,00 kn

ZRMANJA, KRKA, CETINA i njihovi pritoci
Autor: **Ante Pelivan**
- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 192 stranice
- meki uvez
CIJENA: 60,00 kn

Ukupna cijena za svih 5 knjiga je 780,00 kn

Sadašnja AKCIJSKA cijena je **290,00 kn**

Knjige se prodaju samo u kompletu, a ne pojedinačno. (poštarsina uključena u cijenu)

EKOLOŠKI GLASNIK d.o.o.

Duga cesta III. odvojak 12, 10412 Donja Lomnica
Tel. 01/621 88 72, Fax: 01/6234-058

e-mail: ekoloski.glasnik@zg.t-com.hr
ekoloski.glasnik@gmail.com

KALENDAR AKCIJA

8. 10.	2. festival pješačenja Cerovlje, kružne staze sv. Silvestra i sv. Kocijana PD Pazinka, Pazin	18. 10.	Jesenski pohod Vinica - Martinščak Vinica, pl. kuća Mladen Polović HPD Vinica, Duga Resa
10. 10.	Tradicionalni uspon na Kurljaj (Kamešnica) iz Korita Kamešnica, Kurljaj HPD Kamešnica, Otok Dalmatinski	25. 10.	Sudnikov pohod Samoborsko gorje HPD Japetić, Samobor
10.-11. 10.	Put kleti potkalničkog kraja Križevci - Kalnik PD Kalnik, Križevci	25. 10.	Dan PD-a Sveti Jure Kozjak, Sveti Jure PD Sveti Jure, Solin
10. 10.	Planinarski pohod Marunada Učka, Lovran PD Knezgrad, Lovran	25. 10.	Putevima biske Istra, okolica Buzeta HPD Planik, Umag
11. 10.	Dan HPD-a Blagus Medvednica, pl. kuća Grohot HPD Blagus, Blaguša	7. - 8. 11.	Kutjevačko Martinje Kutjevo, Krndija HPD Vidim, Kutjevo
11. 10.	Dugin pohod na Risnjak Bela Vodica - vrh Veliki Risnjak PD Duga, Rijeka	7. 11.	Planinarsko Martinje na Ivančići Ivančića PK Ivanec, Ivanec
11. 10.	Dan PD »Mrsinj« Korenica Korenica PD Mrsinj, Korenica	8. 11.	Martinjsko planinarsko druženje na Belecgradu Ivančića: pl. kuća Belecgrad HPD Belecgrad, Belec
17. 10.	Planinarska kestenijada na Hrastovičkoj gori Hrastovička gora, pl. dom »Matija Filjak« HPD Zrin, Petrinja	8. 11.	Uspon na Striņjeru Nuncijata - Striņjera HPD Dubrovnik, Dubrovnik
17. 10.	2. susret planinara povodom Bučijade 2015. u Ivanić-Gradu Stara Marča - šuma Marča Društvo prijatelja prirode, Ivanić-Grad	8. 11.	Dan PD-a Ravna gora Ravna gora PD Ravna gora, Varaždin
17. 10.	Kestenijada na Strahinjšćici Strahinjšćica PD Strahinjčica, Krapina	15. 11.	Pohod na najviši vrh Slavonije Psunj, pl. kuća Strmac HPD Strmac, Nova Gradiška
17. 10.	Dan PD-a Promina Promina, pl. dom Promina PD Promina, Drniš	22. 11.	Jesen na Dilju, 19. pohod Prezdanak - Čardak Lovački dom Vrhovina HPD Tikvica, Županja
17. 10.	Pohod po Dubovačkom planinarskom putu (DPP) Ozalj - Karlovac PD Dubovac, Karlovac	22.-23. 11.	Susret voditelja planinarskih grupa djece i mladih Psunj, pl. dom Omanovac Hrvatski pl. savez, Slavonski pl. savez i SPV Zagreb
18. 10.	Dan istarskih planinara Središnja Ćićarija Istarski planinarski savez, Pazin	24. - 10. 12.	Foto-izložba HPD-a Mosor Foto klub Split HPD Mosor, Split
18. 10.	Pohod po Seniorskom planinarskom putu Samoborsko gorje: Rude - Bukovje - Poljanice - Plešivica - Gornji Pavlovčani - Breznik HPD Zagreb-Matica, Zagreb	29. 11.	Memorijalni pohod na Andžinu baraku (u spomen na poginule branitelje) Papuk: Velika - pl. kuća Jezerce PD Mališčak, Velika
		30. 11. - 4. 12.	Planinarski tjedan u Varaždinu Ravna gora PD Ravna gora, Varaždin

PROXES 3/4/5/6

Spavaonica s odstranjivom pregradom

Za veći komfor i bolju zaštitu, pod i krov su spojeni cijelom dužinom šatora.

VIŠE FERRINO PROIZVODA PRONAĐITE NA **[iglusport.hr](#)**